ORTODOKSİA

AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul—Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΕ'. — ΙΟΥΝΙΟΣ 1940. — ΤΕΥΧΟΣ 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Β'.

Δὲν εἶναι βέβαιον ἱστορικῶς πότε κατέλιπε τὴν Ἱερουσαλήμ. Κατά τινας, παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς τελευτῆς τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν, κατὰ σύστασιν τοῦ Κυρίου, εἶχε παραλάβη ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ εἰς τὰ ἴδια.

Πιθανὸν φαίνεται ἐκ τῶν Πράξεων, ὅτι δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν τοῦ Παύλου, περὶ τὸ ἔτος 60, ἴσως εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστὸν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, παρὰ τοῖς ἰουδαίοις τῆς Διασπορᾶς. Κατ' ἀρχαίαν καὶ ὁμόφωνον ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, μετὰ τὴν μαρτυρικὴν τελευτὴν τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων, ἐγκατεστάθη ἐν Ἐφέσῳ, ὅπου καὶ διέμεινε μέχρι τέλους, πλὴν μικρῶν διαλειμμάτων καὶ δὴ ἐν Πάτμῳ, ὅπου ἔλαβε τὴν Ἀποκάλυψιν.

Δὲν ἦτο δὲ τυχαία ἡ ἐκλογὴ τῆς πολυανθρώπου καὶ ἐπιφανοῦς ἐκείνης πόλεως, ὡς τόπου διατριβῆς καὶ κέντρου δράσεως ἀποστολικῆς. Ἡ Ἔφεσος, ὅπου τὸν πρῶτον σπόρον τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἔσπειρεν ὁ Παῦλος καὶ ἐκαλλιέργησαν ὁ Ἀκύλλας, ἡ Πρίσκιλλα, ὁ Ἀπολλὼς καὶ ὁ Τιμόθεος, πλὴν τῆς ἄλλης λάμψεώς της, ἦτο καὶ κέντρον φιλοσοφικῶν καὶ αἱρετικῶν σχολῶν. Ἐκεῖθεν λοιπὸν καλύτερον ἠδύνατο νὰ ἐποπτεύῃ καὶ νὰ ἐπιστηρίζῃ διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ἱδρυθείσας, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀποκαλύψεως ὀνομαστὰς γενομένας Ἐκκλησίας Ἐφέσου, Σμύρνης, Περγάμου, Θυατείρων, Σάρδεων, Φιλαδελφείας καὶ Λαοδικείας, κατὰ τῶν κινδύνων τοῦ ἐθνισμοῦ, τοῦ ἰουδαϊσμοῦ καὶ τῆς ψευδωνύμου Γνώσεως.

Ἤδη ὥριμος τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πεῖραν ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, συμβάλλων, κατὰ τὸ Γραφικόν, ὅσα διετήρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, εἰς ἀναμνήσεις καὶ ἐντυπώσεις τῆς μετὰ τοῦ Κυρίου ἀναστροφῆς, μετέδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας του ὅσα χρήσιμα εἰς μόρφωσιν ὑγιοῦς καὶ πεφωτισμένης πίστεως περὶ τῆς χριστιανικῆς καθόλου διδασκαλίας. Ἐκ τῆς συγγραφικῆς ἐνεργείας του ἔχομεν τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον, τρεῖς Καθολικὰς Ἐπιστολὰς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν. Περιώνυμος δὲ κατέστη διὰ τὴν ὑψηγόρον περὶ Θεοῦ Λόγου διδασκαλίαν του, ἐξ ἧς καὶ θεολόγος ἐπωνομάσθη.

Μυστικώτερος καὶ θεολογικώτερος τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν, διέτριψε μετὰ βαθύτητος εἰς τὴν θεμελιώδη ἀλήθειαν τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας, ἡ ὁποία τοσοῦτον ἐπιχύνει φῶς καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀσυγχύτου ἑνώσεως τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ πεπερασμένου, τῆς σχέσεως Θεοῦ καὶ Κόσμου. Διὰ τοῦ γεγονότος δηλαδὴ τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Λόγου, τοῦ αἰωνίως παρὰ τῷ Θεῷ ὑπάρχοντος καὶ Θεοῦ, εὑρισκομένου εἰς διηνεκῆ πρὸς τὸν Κόσμον σχέσιν, λύεται καὶ ὁ γόρδιος δεσμὸς τῶν φιλοσοφικῶν δυσχερειῶν ὡς πρὸς τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τοῦ ἀνωλέθρου καὶ ὑπερτελείου Θεοῦ πρὸς τὸν ὑλικὸν καὶ φθαρτὸν κόσμον, πρὸς τὴν ὁποίαν οὔτε ἡ πλατωνικὴ διαρχία, οὔτε ἡ πανθεΐζουσα θεοσοφία τῆς Ἀνατολῆς ἢ ἡ ἀλεξανδρινὴ φιλοσοφία ἠδύναντο νὰ προσαρμοσθῶσιν. Ἡ μὲν πρώτη λαμβάνουσα Θεὸν καὶ Κόσμον ὡς δύο ἀρχὰς παραλλήλους καὶ συναϊδίους, καθίστα

ἀδύνατον πᾶσαν μεταξὺ αὐτῶν σχέσιν, ἡ δὲ δευτέρα ἐπετύγχανεν αὐτὴν μόνον διὰ συναναμείξεως θεοῦ καὶ κόσμου, ὕλης καὶ πνεύματος. Τῆς πανθεϊστικῆς ταύτης ἐκδοχῆς ὁμοουσιοι ἐκβλαστήσεις ὑπῆρξαν ἔνθεν μὲν ὁ ὑλιστικὸς μονισμός, ὁσάκις τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον ἐκρίνετο ἐν τῇ συγχωνεύσει ἰσχυρότερον τοῦ πνευματικοῦ, ἔνθεν δὲ ὁ πνευματικὸς μονισμός, ὅταν τὸ πνεῦμα ἐθεωρεῖτο ἐπικρατέστερον τῆς ὕλης.

Καθὼς δὲ ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἡ τοσοῦτον παρ' Ἰωάννῃ ἐξαιρομένη, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ἐνσαρκώσεις, ἤ κυρίως εἰπεῖν, τὰς μεταμορφώσεις τῶν ἐθνικῶν θεῶν, ὡς τοῦ Διός, τῆς Κυβέλης, τῆς Λητοῦς κτλ. ἤ τῶν ἰνδικῶν θεοτήτων Βισνοῦ καὶ Σιβᾶ, ἡ περὶ τῶν ὁποίων παράδοσις καὶ μεταγενεστέρα τοῦ χριστιανισμοῦ ὑποτίθεται, οὕτω καὶ ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ Λόγου, ὡς ποιητικῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας τῶν πάντων, δὲν εἶναι, ὡς ἐνομίσθη ὑπό τινων, δανεία ἤ χριστιανοπρεπὴς ἐπένδυσις ξένων δογμάτων, ἀλλὰ πηγαία καὶ πρωτότυπος, εἶνε δίδαγμα καθαρῶς χριστιανικόν, τὸ ὁποῖον καὶ διετύπωσεν ὁ Εὐαγγελιστής, κατὰ τὸ δοθὲν εἰς αὐτὸν χάρισμα τῆς γνώσεως. "Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως—λέγει ὁ E. de Pressensé—δὲν γνωρίζω ἄλλας ἀντιθέσεις ἐκπληκτικωτέρας τῶν μεταξὺ τῶν δύο τούτων διδασκαλιῶν... Ἡ ἀλεξανδρινὴ θεοσοφία δὲν θέλει τὴν ἐνσάρκωσιν, τὸ δ' Εὐαγγέλιον εἶναι μηδὲν ἄνευ τοῦ δόγματος τούτου. Ὁ Φίλων κηρύττει ἀδύνατον διὰ τὸν Θεὸν τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐνῷ ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ εἶναι θεμελιώδης διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ὁ μὲν βλέπει ἐν τῷ Λόγῳ ἀφῃρημένην μόνον γενίκευσιν τῶν θείων ἰδεῶν, ὁ δὲ προσκυνεῖ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ θεοῦ... Πλήρης ἀντίθεσις, διότι ὅ,τι διὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην εἶνε θεμελιώδης ἀλήθεια, αὐτὸ τοῦτο εἶναι φρικώδης βλασφημία διὰ τὸν ἀλεξανδρινὸν ἰουδαῖον".

Ἀλλ' ἡ Ἔνσαρκος Οἰκονομία εἶναι ἀποκάλυψις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ διϋφαίνουσα τὴν ὅλην θεολογίαν τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς διδασκαλίας του, ἐφ' ὅσον τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς, ὁ Θεός, εἶναι Ἀγάπη. Ὡς τοιοῦτος δὲ μόνον διὰ τῆς ἀγάπης γινώσκεται. "Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν". Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ γνῶσις δὲν εἶναι κατάστασις νοητική, οὐδὲ κίνησις μηχανικὴ πρὸς μάθησιν ἀλλ' ἐνέργεια ἠθικὴ καὶ τάσις πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις καὶ ἐφανερώθη ἐν Χριστῷ ὡς ἡ Ἀλήθεια, τὸ Φῶς καὶ ἡ Ζωή... "Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν". Τὸ γινώσκειν λοιπὸν ἰσοῦται πρὸς τὸ ἀγαπᾶν. Μόνη δὲ ἡ γνῶσις αὕτη ἡ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἀγάπης κινουμένη

καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐμπνεομένη εἶναι ἀληθινὴ κατανόησις, εἶναι ἡ μόνη τελειοῦσα τὸν ἄνθρωπον καὶ καθιστῶσα αὐτὸν ἄξιον τῆς θεοειδοῦς αὐτοῦ συστάσεως. "Πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν".

Ἡ προέχουσα αὕτη θέσις τῆς 'Αγάπης, τῆς ὁποίας κεντρικὸν ὑποκείμενον καὶ πηγὴ εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου, προσδίδει εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Ἰωάννου χαρακτῆρα μυστικόν, ὅλως ὅμως διάφορον τῆς σκοτεινῆς καὶ παρακινδύνου ἐκείνης πρός τὸ Ἄπειρον τάσεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν ψευδῆ μυστικισμόν. Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἶναι ὑγιής, ἠθικός, καθοδηγούμενος ὑπὸ τοῦ θεογράπτου νόμου τῆς Συνειδήσεως καὶ διαφωτιζόμενος ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν ἀληθειῶν τῆς Παραδόσεως. Ὡς ἐνεργὸς δὲ ἐκδήλωσις τῆς πίστεως, περιλαμβάνει καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς φιλαδελφίας, καθ' ὅσον "ἐάν τις εἴπη ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῆ, ψεύστης ἐστίν". Ἡ ὑπ' αὐτοῦ κηρυττομένη ἀγάπη, ὡς μέσον ἑνώσεως πρὸς τὸν Θεόν, εἶναι ξένη τόσον πρὸς τὰς πανθεϊστικὰς δοξασίας τῶν ἀνατολικῶν θρησκευμάτων, ὅσον καὶ πρὸς τὴν κενότητα τοῦ φαρισαϊκοῦ ἰουδαϊσμοῦ. Δὲν εἶναι οὔτε περιδεὴς τήρησις τύπων νομικῶν καὶ ἐξωτερικὴ νομιμοφροσύνη, ἐγκαθιδρύουσα σχέσιν ὅλως τεχνητὴν καὶ συμβατικὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, οὔτε μέχρις ἐκμηδενισμοῦ ἔκλυσις τοῦ ἐνσυνειδήτου ἐγὼ εἰς τὰ βάθη ἑνὸς ἀπροσώπου Ἀπολύτου, ἀλλὰ σχέσις τέκνου πρὸς πατέρα, "κοινωνία μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ" ἐν τῇ ὁποίᾳ λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος συνείδησιν τοῦ ὑπερκοσμίου αὐτοῦ προορισμοῦ. Εἶναι ἀπόθεσις τῆς ἁμαρτίας, ἐλευθέρα καὶ ἀβίαστος συναρμογὴ θελήσεων τοῦ ἁγίου καὶ παναγάθου Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος προωρίσθη νὰ λατρεύῃ τὸ ὑπέρτατον ὂν "ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ".

Ἡ ἀγάπη διαπνέει καὶ τὴν ὅλην πνευματικὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν τοῦ Ἰωάννου, μία ἀγάπη ἀπόλυτος, μὴ ἐπιτρέπουσα ὑποχωρήσεις εἰς ὅ,τι δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς, τὸν Σωτῆρα. Ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ πλάνη εἶναι ἐξ ἴσου βδελυρὰ καὶ φευκτέα, ὡς βεβηλοῦντα τὴν ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθεῖσαν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. "Ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι· πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν... πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν". Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀδιαλλαξία του πρὸς τὰς αἱρέσεις, τὰς ἀποπλανήσεις ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως.

Κατὰ τὸν ἱερὸν Εἰρηναῖον, εὑρισκόμενός ποτε ἐν βαλανείῳ καὶ μαθὼν ὅτι ἐκεῖ ἦτο καὶ ὁ Κήρινθος, περίφημος ἐκπρόσωπος τοῦ δοκη-

τισμοῦ, τοῦ ἀρνουμένου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Κυρίου, "φύγωμεν, εἶπεν, ἐντεῦθεν, μὴ καὶ τὸ βαλανεῖον συμπέσῃ, ἔνδον ὄντος Κηρίνθου τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ". Τὴν γνησιότητα τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας προασπίζων κατὰ πάσης αἱρετικῆς ἐπιβουλῆς ἐπεχείρει ἀποστολικὰς ἐπισκέψεις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ προήδρευε τῶν ἐκκλησιαστικῶν συνελεύσεων πρὸς ἐκλογὴν ἐπισκόπων. Εἰς μίαν τοιαύτην ἀποστολικὴν περιοδείαν ἀναφέρεται καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθεῖσα ἐπιστροφὴ νεανίου τινός, εἰς τὰ ὀρεινὰ κρησφύγετα τῶν ληστῶν ἀποδράσαντος. Παρὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς πρεσβυτικῆς ἡλικίας, δὲν ἐδίστασε νὰ ἀναλάβῃ τοὺς κόπους μακρᾶς καὶ κινδυνώδους πορείας διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ σώσῃ καὶ ἀποδώσῃ εἰς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον τὸ πλανηθὲν ἐκεῖνο πρόβατον. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἠθογραφεῖ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην παράστασιν τὸν χαρακτῆρα τοῦ "μαθητοῦ τῆς ἀγάπης", δικαιοῖ καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἐν τοῖς Ἀποστόλοις θέσιν τοῦ Ἰωάννου, ὡς τοῦ μαθητοῦ "ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς". Ἡ πρᾶξις του ἐκείνη ἀποτελοῦσα πράγματι τὴν καλυτέραν ἑρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς παραβολῆς τοῦ καλοῦ ποιμένος, παραμένει ὑπόδειγμα ἐσαεὶ προνοίας ποιμαντορικῆς.

"Ἔπινε μυστικῶς ἐκ τῆς θείας ἐκείνης πηγῆς". Μεταξὺ δὲ τῶν ἀναμνήσεων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἱστορίας, ὅσας μὲ στοργικὴν εὐλάβειαν διαφυλάττει καὶ μεταβιβάζει ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἐντυπωτικὴ πάντοτε θὰ προβάλλῃ ἡ σκηνὴ ἐκείνη τοῦ τελευταίου Δείπνου Διδασκάλου καὶ μαθητῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν, προλεγομένου τοῦ Πάθους, πλήρης ἀνησύχου ἀγάπης ἀνέπεσεν ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ. Τοιοῦτος πράγματι παρέμεινε καθ' ὅλον τὸν μακρὸν βίον του, ἀσκῶν καὶ διδάσκων τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης. Ὅταν δέ, γέρων πλέον ἀσθενής,, δὲν ἠδύνατο νὰ διδάσκῃ ἐκτενῶς, φερόμενος εἰς τὰς συνάξεις τῶν πιστῶν ἠρκεῖτο, κατὰ τὸν Ἱερώνυμον, εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ συνθετικὸν ἐκεῖνο κήρυγμα "τεκνία, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους".

Κατὰ τὴν παράδοσιν, δὲν ὑπέστη θάνατον μαρτυρικόν. Ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ, ἑκατοντούτης, ἄν μὴ καὶ πρεσβύτερος, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τραϊανοῦ, ἤτοι εἰς τὸ μεταίχμιον τοῦ Α'. καὶ τοῦ Β'. αἰῶνος, τελευταῖος τῶν συναποστόλων, τῶν "αὐτοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν γενομένων τοῦ λόγου", μεταβιβάσας τοὺς θησαυροὺς τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, διὰ τῶν "ἀκουστῶν" του ἢ καὶ ἐμμέσων μαθητῶν. Ὁ Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος, ὁ ἱερὸς Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης, ὁ Ἱεραπόλεως Παπίας, Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνων, Ἰωάννης καὶ Ἀριστίων οἱ πρεσβύτεροι ἐν Ἐφέσῳ, καὶ ἄλλοι, διάσημοι ἀπέβησαν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διδαχθέντες τὰ τῆς Πίστεως ἢ ἐμμέσως παραλαβόντες παρὰ τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου.

Πόσης δὲ τιμῆς καὶ εὐλαβείας ἀπέλαυε τὸ πρόσωπόν του ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, φαίνεται ὄχι μόνον ἐκ τῆς περιφανοῦς ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι θέσεως τῆς ἐκκλησίας Ἐφέσου, ἥ ὁποία καὶ ἰδιζόντως ἐτιμᾶτο ὡς διακρατοῦσα τὴν γνησίαν παράδοσιν τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου, ὄχι μόνον ἐκ τοῦ πλήθους τῶν περὶ αὐτοῦ μαρτυριῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς φήμης τόσων θαυμασίων γεγονότων, μὲ τὴν ὁποίαν ἐνωρίτατα ἡ εὐσέβεια τῶν χριστιανῶν περιέβαλε τὸν βίον, τὴν τελευτὴν καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ τάφον του.

Πλὴν ἄλλων, ἐπιστεύετο ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ ζῇ, ἔγκλειστος εἰς τὸν τάφον του, ὅτι ἡ πνοή του, πνοὴ ἀγάπης, ἀναπάλλουσα τὴν γῆν, ἀνέδιδε λευκὴν κόνιν, ὁμοίαν πρὸς τὸ μάννα. Πίστις εὐσεβής, ὀφειλομένη, κατὰ τοὺς κριτικούς, εἰς παρερμηνείαν τοῦ Ἰω. 21,22 "ἐὰν αὐτὸν (τὸν Ἰωάννην) θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;" Ἀλλὰ διατὶ ὄχι καὶ θρυλικὴ παράστασις τῆς ἀληθείας, ὅτι ἡ ἀγάπη "οὐδέποτε ἐκπίπτει", ἐπιζῶσα πάσης φθορᾶς καὶ παντὸς θανάτου; ὅτι, ὅπου ὑπάρχει συνείδησις τῶν Ἠθικῶν Ἀξιῶν, προσωπικότης οἵα ἡ τοῦ Ἰωάννου "οὐκ ἀποθνήσκει;"

Ποῖος πράγματι εὐσεβὴς μελετητὴς ἐγκύπτων εἰς τὰς σελίδας ἐκείνας, τὰς ὁποίας διαπνέει πνεῦμα Θεοῦ, δὲν αἰσθάνεται τοὺς παλμοὺς τῆς ζώσης ἀγάπης "τοῦ μαθητοῦ ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς;" Ζῇ καὶ θὰ ζῇ πάντοτε ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ Lücke. Περισσότερον δὲ ἀνήκει εἰς αὐτὸν τὸ μέλλον ἢ τὸ παρελθόν.

Ἐν Χάλκῃ, τῇ 8 Μαΐου 1940

Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ
ΣΧΟΛΑΡΧΗΣ ΤΗΣ Ι. ΘΕΟΛ. ΣΧΟΛΗΣ

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Μετ' εὐφροσύνων ἐκδηλώσεων εὐλαβείας καὶ τιμῆς ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ ὑπεδέξατο τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην, 26 λήξαντος μηνὸς Ἰουνίου, τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα, προσελθοῦσαν, κατὰ τὰ εἰωθότα, εἰς ἐκκλησιαστικὴν εὐλογίαν τοῦ πνευματικοῦ τούτου φυτωρίου, ὅπερ ἐφύτευσε καὶ ἄχρι τοῦ νῦν περιέπει καὶ συντηρεῖ δι' ἀτρύτων πόνων ἡ πρόνοια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης προϋπηντήθη πρὸ τοῦ αὐλείου πυλῶνος τῆς Σχολῆς ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου, ἔχοντος περὶ αὐτὸν τοὺς καθηγητάς, καὶ τῶν μαθητῶν, παρατεταγμένων στοιχηδὸν μέχρι τῆς κυρίας εἰσόδου, ἐνταῦθα δὲ ὑπὸ τῆς Ἐφορείας, καὶ μετὰ προσκύνησιν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ, ὡδηγήθη εἰς τὰ Πατριαρχικὰ διαμερίσματα τῆς Μονῆς. Ἐκεῖ ὁ Σχολάρχης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανός, διὰ καταλλήλου προσλαλιᾶς ἐξῆρε τὴν σημασίαν τῆς Πατριαρχικῆς ἐπισκέψεως, "ἐχούσης διὰ πάντας τοὺς ἐν τῇ Σχολῇ, διδασκάλους καὶ μαθητάς, τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἀξίαν ἐξαιρέτου ἠθικῆς ἐνθαρρύνσεως καὶ ἐνισχύσεως, αὐτὸ τοῦτο, εὐλογίας Κυρίου ἐπὶ τὰς φιλοτίμους προσπαθείας τῶν ἐν τῷ πνευματικῷ τούτῳ ἀμπελῶνι ἐργαζομένων", ὑποβαλὼν ἅμα καὶ "τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τῶν ἐν τῇ Σχολῇ καὶ τὴν εὐλαβῆ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸ Σεπτὸν πρόσωπον τῆς Α. Θ. Π. Ἥτις καὶ ἐν μέσῳ τῶν βαρυτάτων εὐθυνῶν τῆς πολυκαμάτου πατριαρχικῆς διακονίας, δὲν ἐπιλανθάνεται τῆς φιλτάτης Σχολῆς πολλαχῶς ἐκδηλοῦσα καὶ ἀσκοῦσα τὸ στοργικὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέρον." Εἰς ταῦτα ἀπαντῶσα ἡ Α. Θ. Π. ἐξέφρασε τὴν χαρὰν καὶ τὴν συγκίνησιν Αὐτῆς ὅτι ἀξιοῦται καὶ αὖθις ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν, πρὸς ἣν διὰ τοσούτων ἱερῶν δεσμῶν συνδέεται ἀπ' αὐτῶν τῶν μαθητικῶν χρόνων καὶ ηὐχήθη πᾶσιν ὑγείαν καὶ προκοπὴν εἰς τὰς πνευματικὰς ἐπιδόσεις. Τὴν δεξίωσιν ἐπεσφράγισεν ὁ πολυχρονισμὸς τῆς Α. Θ. Π. ψαλεὶς ὑπὸ τῶν ἱεροσπουδαστῶν.

Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ

Τὴν σήμερον Κυριακήν, ἡ Α. Θ. Π. ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος ἐτέλεσε τὴν νενομισμένην ἐπὶ τῇ ἀπολύσει τῶν τελειοδιδάκτων

πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν λειτουργίαν, συνιερουργούντων Αὐτῇ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Προύσης Πολυκάρπου, προέδρου τῆς Ἐφορείας, Πριγκηπονήσων Θωμᾶ, ἐφόρου, Σάρδεων Γερμανοῦ καὶ Θεοδωρουπόλεως Λεοντίου ἐφόρου. Εὐθὺς ἀμέσως προέστη καὶ τῆς εἰθισμένης ἐπὶ τῇ καθιερώσει τῶν τελειοφοίτων ἱεροτελεστίας, καθ' ἣν ἀνακοινωθείσης τῆς περὶ αὐτῶν ἀπολυτηρίου πράξεως τῆς Σχολῆς ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Χρυσοστόμου, καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας καὶ ἐπιτίμου γραμματέως, προσεφώνησε τοὺς ἀπολυομένους ὁ Σχολάρχης ἀπεχαιρέτισε δὲ τὴν Σχολὴν ὁ διάκονος Ἀλέξανδρος Καρακάσης ἀπὸ μέρους τῶν ἀπολυομένων συμμαθητῶν, ἐπεσφραγίσθη δὲ ἡ ὅλη χαρμόσυνος αὕτη τελετὴ διὰ καταλλήλου πρὸς τοὺς τελειοδιδάκτους νουθετηρίου λόγου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Οἱ ἀπολυόμενοι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μαθηταὶ εἶναι οἱ ἑξῆς: Ἀβραὰμ Ἀβραμίδης καὶ διάκονος Ἀλέξανδρος Καρακάσης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἱερομόναχος Διονύσιος Χαραλάμπους, ἐκ Μυτιλήνης, Ἠλίας Περλεπές, ἐξ Ὑπάτης, Στέφανος Στεφάνοβιτς, ἐκ Γιουγκοσλαβίας, Συμεὼν Ἀμαρύλλιος, ἐκ Πριγκήπου, καὶ ἱερομόναχος Συνέσιος Φιλοθεΐτης, ἐξ Ἁγίου Ὄρους. Οὗτοι, πρὸς τῇ νενομισμένῃ ἐν τοῖς μαθήμασι δοκιμασίᾳ ὑπέβαλον καὶ τὰς ἑξῆς, κατὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω σειρὰν τῶν ὀνομάτων, ἐναισίμους θεολογικὰς διατριβάς: 1) Ἡ ἐσχατολογία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου 2) Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραρχία κατὰ τὰς ποιμαντικὰς ἐπισταλὰς 3) Ἡ ποιμαντικὴ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου 4) Ὁ ἰδανικὸς μοναχικὸς βίος κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον 5) Ἡ θεολογία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμὸν 6) Τὸ δυνατὸν τοῦ Θαύματος καὶ αἱ κατὰ αὐτοῦ ἐντάσεις 7) Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὡς ἀνακαινιστὴς τοῦ μοναχικοῦ βίου.

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ὡς ἐκ σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ Σχολάρχου, ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ὑπῆρξεν ὁμαλή, τῶν ἐργασιῶν ἀρξαμένων μὲν ἀπὸ μεσοῦντος τοῦ Σεπτεμβρίου, διὰ τῆς εἰθισμένης ἐναρκτηρίου ἱεροτελεστίας, παραταθεισῶν δὲ μέχρι λήγοντος τοῦ Ἰουνίου, τοῦ μηνὸς τούτου, ὡς καὶ τοῦ Ἰανουαρίου, διατιθεμένων, κατὰ τὸν κανονισμὸν, εἰς τὴν περὶ τὰ μαθήματα γραπτὴν δοκιμασίαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ Μητρώῳ ἐγγραφέντων μαθητῶν ἀνῆλθεν εἰς πέντε πρὸς τοὺς πεντήκοντα, ἑνὸς ἀποχωρήσαντος πρὸ καιροῦ διὰ λόγους ὑγείας ἤδη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἑξαμήνου. Περιέλαβον δὲ αἱ τάξεις, ἡ Ζ΄. ἑπτά, ἡ ΣΤ΄. δώδεκα, ἡ Ε΄. δεκατρεῖς, ἡ Δ΄. ἕξ, ἡ Γ΄. ἕξ καὶ ἡ Α΄. τέσσαρας. Ἐκ τούτων τριάκοντα

καὶ εἷς ὁρμῶνται ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, εἷς ἐκ Κύπρου, εἷς ἐκ Γιουγκοσλαβίας, εἷς ἐξ Ἀλβανίας καὶ οἱ λοιποὶ εἴκοσιν ἐξ Ἑλλάδος.

Ἡ Σχολὴ ηὐτύχησε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ συμπληρώσῃ τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ θεολογικοῦ τμήματος διὰ τριῶν νέων καθηγητῶν, παλαιῶν αὐτῆς τροφίμων, τοῦ ἱερολ. διακόνου κ. Γεωργίου Ἀναστασιάδου καὶ τῶν ἐλλογ. κ. Ἐμμανουὴλ Φωτιάδου καὶ Παύλου Σιδερίδου, ἐκ διαφόρων πανεπιστημιακῶν σχολῶν προερχομένων. Τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο ἔδωκεν εἰς τὴν Σχολὴν τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν δυνατότητα πρὸς ἐπιστημονικωτέραν διαρρύθμισιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ προγράμματος αὐτῆς.

ΤΟ ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ

«Τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ... ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν" (1. Τιμ. 4, 12 — 16).

Ἐν ὕμνοις εὐχαρίστοις πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν καὶ μετ' εὐφροσύνων ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ ἐλπίδων, ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ χαιρετίζει σήμερον, φίλοι ὁμιληταί, τὴν ἔξοδον ὑμῶν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, εὐλογουμένην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Προκαθημένου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Βενιαμὶν καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀρτιωθέντες ἤδη κατὰ τὸ ἐνὸν περί τε τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ τὴν θύραθεν παιδείαν, ἐκπέμπεσθε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας, διδάσκαλοι τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως, ὑπηρέται τοῦ λόγου, οἰκονόμοι μυστηρίων Θεοῦ, λειτουργοὶ τῆς Σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος. Μεγάλη ἡ ἐφ' ὑμῖν καύχησις τῆς πνευματικῆς ὑμῶν τροφοῦ καὶ πολλὴ ἡ περὶ ὑμῶν προσδοκία αὐτῆς.

Ἀλλ' ἡ χαρὰ τῆς Σχολῆς, ὡς καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν, δὲν εἶνε πάντη ἀνέφελος. Τὴν φωτεινότητα αὐτῆς ἐπισκιάζει συγκίνησίς τις καὶ ἀνησυχία ὡς πρὸς τὴν συντελουμένην ἤδη ἀλλαγὴν βίου. Ὑμεῖς μὲν ἀποσπᾶσθε τῶν στοργικῶν κόλπων περισέμνου πνευματικῆς μητρός, ἀφειδῶς παρεχούσης ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κατ' ἄμφω ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν ὑμῶν. Ἀποχαιρετίζετε διὰ παντὸς ὅ,τι ἐπὶ τοῦ γαληνιαίου καὶ ψυχοτερποῦς τούτου λόφου τῆς Νέας Σιὼν ἀπετέλεσεν ἐπὶ ἑπταετίαν ὅλην, τὸ ὑποκείμενον τῆς σπουδῆς ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης, ὅλα τὰ ὄνειρα ἐκεῖνα, περὶ τὰ ὁποῖα χρυσόπτεροι ἐπέτων αἱ νεανικαὶ ὑμῶν ψυχαί. Καὶ ἀπέρχεσθε εἰς τὸν κόσμον τῆς πραγματικότητος. Καὶ ἀποδύεσθε εἰς ἀγῶνα ὑψηλὸν

μὲν καὶ ἅγιον ἀλλὰ καὶ τραχὺν καὶ κινδυνώδη. Ἡ δὲ Σχολὴ ὄχι ἄνευ τινος δισταγμοῦ ἀντιβάλλει τὴν ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς πρὸς τοὺς παρομαρτοῦντας κινδύνους, πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. Εἶναι λοιπὸν εὐεξήγητος καὶ ἐκείνης ἡ συγκίνησις καὶ ἡ τὰς ὄψεις ὑμῶν ἐπισκιάζουσα ἀνησυχία. Πρὸς καθησύχασιν ἡμῶν ἀλυσιτελὴς δὲν θὰ ἦτο οὐδ' ἡ ὑστάτη αὕτη πνευματικὴ ὑμῶν πρὸς τὴν Σχολὴν ἐπικοινωνία. Ἀκούσατε λοιπὸν μετὰ προσοχῆς τὰς τελευταίας παραινέσεις καὶ ὑποθήκας.

* *
*

"Τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ". Τίνα παραγγελίαν προσφορωτέραν τῇ περιστάσει θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς ὑμᾶς ἡ Σχολή, προπέμπουσα εἰς τὸν κόσμον, εἰ μὴ τὴν Ἀποστολικὴν ταύτην πρὸς Τιμόθεον παραίνεσιν, τὸν χρυσοῦν τοῦτον κανόνα πίστεως ὀρθῆς καὶ ἤθους ἀνεπιλήπτου, διαγωγῆς καὶ πολιτείας ποιμαντικῆς, ἀπὸ τῆς τηρήσεως τοῦ ὁποίου θὰ ἐξαρτηθῇ καὶ ἡ ἐπιτυχία ὑμῶν; Ἐν τῇ παρούσῃ ἰδίᾳ χαλεπότητι τῶν καιρῶν, καθ' οὓς διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν κινδυνεύει νὰ ψυγῇ ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν, νὰ ἐκμηδενισθῇ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀξίας, πρὸς αὐτὰς τὰς βάσεις καὶ ἀρχὰς τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως, τί ἄλλο προσδοκᾷ παρ' ἡμῶν ἡ Ἐκκλησία, εἰμὴ ὁλόψυχον ἀφοσίωσιν εἰς τοὺς ἁγίους καὶ αἰωνίους αὐτῆς σκοποὺς καὶ βίωσιν σύμφωνον πρὸς τὴν Ἀποστολικὴν ταύτην παραγγελίαν, σύμμορφον πρὸς τὰς προϋποθέσεις καὶ τὰς ἐπιδιώξεις τῆς κλήσεως ὑμῶν; "Τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ". Ἰσχυρὸν μέσον ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν πιστῶν εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ ἐπ' ἐκκλησίας διδακτικὸς λόγος: "Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον". Καὶ πρὸς τοῦτον ὀφείλετε καταλλήλως καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας νὰ προσαρμόζητε ἑαυτοὺς καλλιεργοῦντες καὶ ἐπαυξάνοντες τὸ τάλαντον. Ἀλλὰ μόνη ἡ διδασκαλία, ἄνευ τῆς ἱεροπρεποῦς καὶ ὑποδειγματικῆς ἐν τοῖς πιστοῖς ἀναστροφῆς, δὲν θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐμπεδώσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τὰς κηρυττομένας ἀληθείας. Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς—καὶ βεβαίως εἶναι—ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὸ παράδειγμα, δι' ἣν ἔχει ἄμεσον ψυχολογικὴν ἐπίδρασιν, ἀπεδείχθη εὐγλωττότερον καὶ πειστικώτερον παντὸς λόγου καὶ πάσης προτροπῆς, ἐξαίρετος παράγων κινήσεως εἰς δρᾶσιν, ἐὰν κατὰ τὸν ἀρχαῖον ῥήτορα, "πᾶς λόγος μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν, ἂν μὴ τὰ πράγματα παρῇ", εἶναι λοιπὸν αὐτόδηλος ἡ ἀξία τοῦ παραδείγματος διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καθ' ἡμέραν ἀναστροφῇ... Οὔτε οἱ τρόποι, οὔτε ἡ περιβολή, οὔτε ὁ

γέλως, οὔτε τὸ βῆμα, οὔτε ὁ λόγος εἶναι ἀνάξια προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας. Διότι εἶναι φανέρωσις τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου καὶ ἀνάβλυσμα" τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας". Δὲν εἶνε δὲ ἔπεα πτερόεντα οἱ λόγοι οἱ ἐκφεύγοντες τῶν χειλέων ἡμῶν, ὡς κοινῶς νομίζεται καὶ λέγεται. Παράγουσιν ὡρισμένας ἐντυπώσεις, ὡρισμένας ἐπιδράσεις καὶ παραμένουσιν ἐν αὐταῖς. Διότι εἶναι παλμὸς καὶ κίνησις τοῦ ἐν ἡμῖν ἀθανάτου πνεύματος. Μάτην δὲν εἶπεν ὁ Κύριος "ὅτι πᾶν ρῆμα ἀργόν, ὃ ἂν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως." Ὁ λόγος εἶναι τὸ ὡραιότερον καὶ ἁγιώτερον δῶρον τοῦ Πλάστου. Καὶ πρέπει ἡ χρῆσις του νὰ εἶναι πάντοτε φειδωλὴ καὶ ἀγαθοποιός.

Ἔστιν λοιπὸν ὁ λόγος ὑμῶν διδακτικός, "ἅλατι ἠρτυμένος", τῷ ἅλατι τῆς χριστιανικῆς εὐγενείας, καὶ καθόλου, ἔκφρασις τῆς σεμνῆς καὶ ἱεροπρεποῦς ὑμῶν ἐν τοῖς πιστοῖς ἀναστροφῆς, ἀποσκοπῶν πανταχοῦ καὶ πάντοτε εἰς ἀγαθοποίησιν τῶν κακῶν, εἰς ἀνόρθωσιν τῶν πιπτόντων, εἰς διαφώτισιν τῶν πλανωμένων, εἰς στηριγμὸν τῶν σαλευομένων, εἰς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως. Καί, ἵνα κατὰ τὸν Ἀπόστολον εἴπω, πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι".

"Τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν ἀγάπῃ ἐν πνεύματι". Εἶναι ἀνάγκη νὰ καταστήσητε "φανερὰν τὴν προκοπὴν ὑμῶν" ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ δυνηθῆτε μήτε νὰ προσλάβητε μήτε νὰ ἀσκήσητε πλήρως τὴν ἀποστολὴν ὑμῶν. Διότι ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀγάπη, δὲν ὑπάρχει καὶ κατανόησις καὶ δρᾶσις. Διὰ ταύτης κοινωνοῦντες πρὸς τὸν Θεόν, "ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν", θὰ ἔχητε ἐν ἑαυτοῖς ἀκμάζουσαν πάντοτε τὴν ἠθικὴν ἐκείνην δύναμιν καὶ ὁρμήν, δι' ἧς διαγινώσκει τις καὶ ἀνακαλύπτει πλείονα τῶν νοουμένων ἢ βλεπομένων καὶ ἐνεργεῖ ἀνώτερα τῶν δυνάμεών του καὶ ἁγιάζεται καὶ τελειοῦται. Διότι θὰ ἀγαπᾶτε μόνον "ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος", καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ ταύτῃ θὰ ζῆτε τὴν ἐν "πνεύματι" ζωήν, τὴν ἐσωτερικὴν ζωήν, ἥτις παρίσταται ὡς "ἀδιάλειπτος προσευχὴ" τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην βίωσιν, τὴν ὑπερκειμένην τοῦ κόσμου καὶ τῶν θορύβων καὶ ἐνοχλήσεων αὐτοῦ, τὴν ὑπερκειμένην ὅλων ἐκείνων τῶν ταπεινῶν ἐλατηρίων καὶ ἐγωϊστικῶν βλέψεων καὶ ἰδιωφελῶν ὑπολογισμῶν, ἅτινα καθέλκουσιν ὑμᾶς πρὸς τὴν γῆν καὶ προσδένουσιν εἰς τὴν ὕλην. Ἐὰν δὲ ἡ ἀγάπη ἐν τῇ ἀσκήσει αὐτῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους προσφυῶς παρίσταται ὡς ἡ θεία ἐκείνη ἐπιστήμη, δι' ἧς γνωρίζει τις νὰ καθιστᾷ τὸν πλησίον εὐτυχῆ, πῶς ἄλλως, ἂν μὴ διὰ τῆς ἀγάπης, θὰ ἐπαρκέσητε εἰς τὰς αὐταπαρνήσεις καὶ τὰς θυσίας τῆς φιλαδελφίας, πῶς θὰ πληρώσητε τοὺς ὅρους τοῦ "προνοεῖσθαι καλὰ

ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων, τοῦ εἰρηνεύειν μετὰ πάντων ἀνθρώπων;" Ἐμμείνατε λοιπὸν ἐν τῇ ἀγάπῃ, "ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ".

"Τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ". Ναί, ἀγαπητοί! Εἶναι ἀνάγκη ἀκόμη ὅπως ἐνδείξησθε τὴν περὶ τὴν ἀποστολὴν προκοπὴν ὑμῶν ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. "Ἄνευ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι". Διὰ τῆς πίστεως ἐτήρησαν ἑαυτοὺς ἁγνοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ ἔλαμψαν ὡς φωστῆρες ἐν τῷ νοητῷ στερεώματι οἱ θεοφόροι Ἀπόστολοι τῶν ὁποίων τὸν ἔνθεον ζῆλον καὶ τὴν θαυμαστὴν δρᾶσιν ἐξυμνεῖ καὶ γεραίρει καὶ εἰς μίμησιν προβάλλει σήμερον ἡ Ἐκκλησία. Διὰ τῆς πίστεως κατειργάσαντο τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν καὶ ἀνεβίβασαν εἰς πνευματικώτερα ἐπίπεδα τὴν ζωὴν καὶ οἱ ἅγιοι πάντες, μυριάριθμος πληθὺς ἱεραρχῶν, διδασκάλων, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ὁσίων, καὶ ἐκληροδότησαν εἰς τὸν Πολιτισμὸν ἠθικὰς ἀξίας ἐσαεὶ ἀκαταλύτους. Διὰ τῆς πίστεως συνδεδεμένοι καὶ ὑμεῖς πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, θὰ ἔχητε ὄχι μόνον ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς εὔτολμον καί νικηφόρον ἀντιμετώπισιν τῶν περιστατικῶν δυσχερειῶν, τὴν χαρὰν ἐν ταῖς θλίψεσι, τὴν αὐταπάρνησιν ἐν τοῖς κινδύνοις, τὴν δύναμιν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, ἀλλὰ καὶ θὰ τηρήσητε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου, ἀπὸ παντὸς ὅ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ μολύνῃ τὴν ψυχήν, νὰ φυγαδεύσῃ ὑμᾶς ἀπὸ τῆς κλήσεως, εἰς ἣν ἐκλήθητε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Θὰ νικήσητε πρωτίστως ὑμᾶς αὐτούς, τὸ ἐν ὑμῖν ἀντίθεον φρόνημα, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον "σὺν τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις". Καὶ εἶναι ἡ νίκη αὕτη ἡ περιφανεστάτη πασῶν, "πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη" κατὰ τὸν σεμνὸν Πλάτωνα. Καὶ ὅσῳ θὰ ἐνισχύητε τὰς δυνάμεις πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, τόσῳ θὰ βλέπητε ἑαυτοὺς ἐγγυτέρους πρὸς τὸ χρυσοστόμειον καὶ ὄντως χρυσοῦν ἐκεῖνο ἔμβλημα τῆς ἱερατικῆς ζωῆς "τὴν τοῦ ἱερέως ψυχὴν εἶναι δεῖ τῶν ἀκτίνων αὐτῶν καθαρωτέραν". Πιστεύετε λοιπὸν εἰς τὴν ἁγιότητα τοῦ ἔργου ὑμῶν, πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν. Ζωογονεῖτε τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν τῇ προσευχῇ. Καὶ ὁ Θεὸς "δυνατὸς ἐστὶ φυλάξαι τὴν παρακαταθήκην ὑμῶν εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν".

***

"Τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ". Τοιοῦτος ὁ κανὼν πίστεως καὶ ἤθους, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀφείλετε νὰ ρυθμίσητε τὴν ὅλην ὑμῶν πολιτείαν καὶ ἀναστροφὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ ἐπιπόθητα. Τοιαύτη ἡ τελευταία πρὸς ὑμᾶς ὑποθήκη τῆς Σχολῆς, πρὸς

τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ ψυχὴ ἑκάστου ὑμῶν ἐπικοινωνεῖ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, στενώτερον ἢ ἄλλοτε, καὶ τῆς φωνῆς αὐτῆς ἀκούει, ὡς ἠδύνατό τις νὰ ἀκούσῃ ἀπερχόμενος εἰς χώραν μακράν, τῆς κατὰ φύσιν μητρὸς τὰς τελευταίας ὑποθήκας. Τὴν φωνὴν ταύτην, φωνὴν τοῦ καθήκοντος, παραλάβετε μεθ' ἑαυτῶν ὡς ἐφόδιον πολύτιμον καὶ ἔχετε ἔνηχον ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν καρδιῶν ὑμῶν εἰς πᾶσαν περίστασιν τοῦ βίου, ὡς θὰ ἔχητε ἀναμφιβόλως ἔντυπον ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν καὶ τὴν ἰδέαν τῆς Σχολῆς. Πρὸς ταύτην συμμορφώσατε πάσας ὑμῶν τὰς σκέψεις, τὰ συναισθήματα καὶ τὰς πράξεις. Καταστήσατε αὐτὴν ἐνεργὸν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ, καὶ προσέχετε ἑαυτοῖς, ἵνα μήποτε ὑποπέσητε εἰς τὴν κατάκρισιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἄλλοις κηρύττετε, αὐτοὶ ἀδόκιμοι ὄντες. Ταύτην ἀείποτε μελετᾶτε καὶ ἀσκῆτε καὶ μείνατε ἐν αὐτῇ, ἵνα ὑμῶν μὲν ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσι, τῆς δὲ Σχολῆς ἡ χαρὰ καὶ ἡ καύχησις καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡ εὐχὴ καὶ ἡ προσδοκία ᾖ τετελειωμένη ἐν ὑμῖν.

ΤΟ ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΔΙΔΑΚΤΩΝ

Ὀλίγαι ἀκόμη στιγμαὶ ὑπολείπονται διὰ νὰ συμπληρωθῇ καὶ ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς ἐνταῦθα μαθητείας ἡμῶν. Θὰ κλείσῃ μετ' ὀλίγον διὰ παντὸς τὸ βιβλίον τοῦ μαθητικοῦ ἡμῶν βίου τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον ἀπετέλεσαν τῆς φιλτάτης Σχολῆς οἱ στοργικοὶ μόχθοι καὶ οἱ ἡμέτεροι ἐνάμιλλοι ἀγῶνες διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν προπαίδευσιν ἡμῶν εἰς τὸ βιοτικὸν στάδιον.

Πόσον εἶναι συγκινητικὴ δι' ἡμᾶς ἡ στιγμὴ αὕτη! Ἡ χαρὰ ἡμῶν ὅτι αἰσίως ἀπεπερατώσαμεν τὸ στάδιον τῶν σπουδῶν δὲν εἶναι ἄμοιρος λύπης. Εἰς τὴν λύπην τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ἡμῶν μητρός, παρὰ τῇ ὁποίᾳ εὕρομεν ὅ,τι ἐπόθουν αἱ νεανικαὶ ἡμῶν καρδίαι, προστίθεται καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ ἀγνώστου μέλλοντος, τοῦ τόσον συγκεχυμένου παρόντος.

Ὦ φιλτάτη Σχολή! Παρέλαβες ἡμᾶς μικροὺς ἀκόμη καὶ ἀπλάστους, μᾶς ἐπισυνήγαγες καὶ μᾶς περιέθαλψες ὡς ἡ ὄρνις τοὺς νεοσσούς της ὑπὸ τὰς πτέρυγας. Μᾶς ἐξέθρεψες μὲ τὸ ἄδολον γάλα τῆς πατρώας

πίστεως καὶ εὐσεβείας καὶ μᾶς συνέδεσες ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου λόφου μὲ ὡραῖα καὶ ὑψηλὰ ἰδανικά. Διήνοιξας ἡμῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς, τὰ μυστήρια τῆς Ἀποκαλύψεως. Μᾶς ἐχειραγώγησες εἰς τὴν γνῶσιν καὶ κατανόησιν τῶν θησαυρῶν τῆς προγονικῆς σοφίας, δίδουσα μορφὴν καὶ ἦθος εἰς τὸν χαρακτῆρα ἡμῶν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς παρασκευάζουσα εἰς τὴν ἁγίαν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας. Δι' ὅλα ταῦτα ἐκφράζομεν τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην καὶ ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ διαδηλοῦμεν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὑρεθῶμεν ἡ γλυκεῖα ἀνάμνησίς σου θὰ μᾶς παρακολουθῇ πάντοτε καὶ ποτὲ δὲν θὰ θελήσωμεν νὰ ἀποστῶμεν ἀπὸ τὰς ὡραίας καὶ ὑψηλὰς ἀρχάς σου.

Ἀλλὰ πρὶν ἐγκαταλείψωμεν τὸν γαλήνιον τοῦτον λιμένα διὰ νὰ ἀναχθῶμεν εἰς τὰ τρικυμιώδη πελάγη τῆς ζωῆς, πρὶν τεθῶμεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, καθηκόντως ὁμολογοῦμεν τὴν καλὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Πεποιθότες ἐπὶ τὸν Θεόν, θὰ σπουδάσωμεν "παραστῆσαι ἡμᾶς αὐτοὺς δοκίμους τῷ Θεῷ" ἐργάτας ἀνεπαισχύντους τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ Ἰδεώδους, δοκίμους διακόνους τῆς Χάριτος, ὁμολογοῦντες τοῦτο ὡς τὴν μόνην δικαίαν καὶ νόμιμον ἀπόδοσιν τῶν τροφείων εἰς τὴν φιλτάτην Σχολήν, ὡς τὸν μόνον ἁρμόδιον τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς πάντας, ὅσοι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν ἡμῶν.

Πρὸς πάντας τούτους κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην στρέφονται εὐγνωμονοῦσαι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν. Καὶ πρῶτον μέν, μετὰ τὸν ὀφειλετικὸν εὐχαριστήριον αἶνον πρὸς τὸν ἐν Τριάδι προσκυνούμενον Θεόν, παρὰ τοῦ Ὁποίου ἠξιώθημεν νὰ ἴδωμεν ἐνταῦθα τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, νὰ λάβωμεν πνεῦμα ἐπουράνιον, νὰ εὕρωμεν πίστιν ἀληθῆ, τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ὑποβάλλομεν πρὸς τὴν Μητέρα Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ὁρατὸς ἡγούμενος καὶ Πρωθιεράρχης, εὐδοκίᾳ Θεοῦ, διατελεῖ ἡ Σὴ Σεπτὴ Κορυφή, Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα.

Διατρανοῦντες τὴν ἀΐδιον ἡμῶν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸ Σεπτὸν πρόσωπόν Σου, προσβεβαιοῦμεν συγχρόνως ὅτι θὰ ἤμεθα πάντοτε μνήμονες τῆς πατρικῆς στοργῆς καὶ ἀγαθότητος μὲ τὴν ὁποίαν περιέβαλες ἡμᾶς, ὅτι οὐδέποτε θὰ λησμονήσωμεν τὰς πολυτίμους συμβουλάς Σου, ὅσας ἐν εὐκαιρίᾳ εἴτε πρὸς ὅλους εἴτε πρὸς ἕνα ἕκαστον ἡμῶν φιλοστόργως ἀπηύθυνες. Ἀπερχόμενοι τῆς Σχολῆς θὰ ἤμεθα πάντοτε ὑπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς γλυκύτητος καὶ τῆς στοργῆς Σου. Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττοι Σε σῷον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα καὶ κλεΐζοντα τὸν

Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον. Αἱ εὐχαί Σου εἴησαν εἰς ἡμᾶς σύνδρομοι καὶ βοηθοὶ ἐν πάσῃ περιστάσει τοῦ βίου ἡμῶν.

Θερμὴν πάντοτε εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν πρὸς τὴν Σεπτὴν Ἱεραρχίαν καὶ ἐπὶ μέρους πρὸς Ὑμᾶς τοὺς συναποτελοῦντας τὴν Ἐφορείαν τῆς Σχολῆς, διὰ τὰς πολυμόχθους ὑμῶν φροντίδας πρὸς συντήρησιν καὶ προαγωγὴν τῆς Σχολῆς καὶ ἡμετέρας προόδου.

Πρὸς Σὲ ἤδη ἀπευθυνόμεθα, ὦ σεβασμία μορφὴ τοῦ σεπτοῦ καὶ ἀγαπητοῦ ἡμῶν Πατρὸς καὶ Σχολάρχου. Εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς Σὲ διὰ τοὺς πατρικοὺς λόγους καὶ τὰς μετ' ἀγάπης νουθεσίας, τὰς ὁποίας πάντοτε, καὶ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη, ἀπηύθυνες πρὸς ἡμᾶς. Εἴμεθα εὐγνώμονες διὰ τοὺς κόπους καὶ μόχθους τοὺς ὁποίους κατέβαλες εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἡμῶν διάπλασιν ἀποβλέπων. Ἀντὶ δὲ τούτων ὑποσχόμεθα ὅτι θὰ φανῶμεν ἀντάξιοι τῶν πατρικῶν συμβουλῶν καὶ ἐλπίδων Σου.

Ἀλλὰ πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν Σου εὐγνωμόνως κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀτενίζοντες, ἀναμιμνησκόμεθα ἐπίσης εὐγνωμόνως καὶ τῶν ἐκλεκτῶν και δοκίμων συνεργατῶν Σου ἐν τῷ πνευματικῷ τούτῳ ἀμπελῶνι, τῶν σεβ ιστῶν διδασκάλων ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι καταρτίζοντες ἡμᾶς διὰ τῆς θύραθεν καὶ τῆς ἔσω παιδείας, καταρτίζοντες καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν παραδείγματος, ἐδίδαξαν ἡμᾶς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδεμία πρόοδος, τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθῆκον τὴν ὑψηλοτέραν ἀντίληψιν τῆς ἀποστολῆς μας, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ ἱερὰ ἡμῶν κλῆσις θὰ ἐκινδύνευε νὰ καταστῇ κοινὸν ἐπάγγελμα ἰδιοτελοῦς πορισμοῦ. Εὐχαριστοῦντες ἀπὸ μέσης ψυχῆς πάντας ὑμᾶς, σεβαστοὶ καθηγηταί, ὑπισχνούμεθα ὅτι μετ' ἀγάπης θὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν μᾶς ἐχαράξατε.

Πρὸς ὑμᾶς ἤδη, φίλοι συμμαθηταί, στρέφεται πλήρης ἀγάπης ἡ καρδία ἡμῶν, πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὁμογαλάκτους καὶ ὁμοσκήνους ἀδελφούς. Αἱ κοιναὶ ἡμῶν λύπαι καὶ χαραὶ καὶ ἐλπίδες καὶ ἀνησυχίαι καὶ αἱ προσευχαὶ καὶ οἱ περίπατοι, αἱ κοιναὶ μελέται καὶ ἐπιδόσεις καὶ τὰ ἰδανικά, πάντα ταῦτα ἐπιφοιτῶντα εἰς τὴν μνήμην, διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν νοσταλγικὸν τὸν πόθον τῆς τόσον γλυκείας ἐνταῦθα μεθ' ὑμῶν συμβιώσεως καὶ καθιστῶσι λυπηρὸν τὸν ἀφ' ὑμῶν χωρισμὸν ἡμῶν. Καὶ ὅμως εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀπέλθωμεν ἐκεῖ ὅπου ἐπιτακτικὴ καλεῖ ἡμᾶς ἡ φωνὴ τοῦ καθήκοντος.

Χαῖρε λοιπὸν φιλτάτη Μῆτερ Σχολή! Χαίρετε καὶ πάντες οἱ ἐνταῦθα τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζόμενοι, διδάσκαλοι καὶ συμμαθηταί. Εὔχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, ὅπως κατευθύνῃ τὰ διαβήματα ἡμῶν πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ καὶ τὰς τρίβους ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

Ἅγιοι Ἀδελφοί, Ἱερώτατε Σχολάρχα, Ἐλλογιμώτατοι καθηγηταί, ἱεροσπουδασταὶ καὶ πάντες οἱ παριστάμενοι.

Ἔθει καθιερωμένῳ στοιχοῦντες ἠξιώθημεν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο χάριτι θείᾳ ἵνα προσέλθωμεν καθηκόντως καὶ ἐπιτελέσωμεν τὴν θείαν λειτουργίαν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐν τῇ γερασμίᾳ ταύτῃ Μονῇ, ὅπου τὸ σεμνὸν φυτώριον τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς στεγάζεται, ὑπὲρ πάντων ὅσοι εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς ἀπροσκόπτου καὶ εὐπραγοῦς πορείας αὐτῆς.

Μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, ἤδη ἐπιτελοῦμεν καὶ ἕτερον καθῆκον, παριστάμενοι ἐνταῦθα, τὸ τῆς καθοσιώσεως τῶν τελειοδιδάκτων ἱεροσπουδαστῶν ἐν τῇ κλήσει τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.

Ἐκ τῆς μεμετρημένης πλὴν γλαφυρᾶς καὶ διηνθισμένης ἄνθεσι τῆς Γραφῆς καὶ κάλλει τοῦ ἕλληνος λόγου ἐκθέσεως τῆς σεβασμίας Σχολαρχίας, ἥτις δίδωσιν ἅμα καὶ τὸ τελευταῖον μάθημα τῶν ὡραίων καὶ βαρυσημάντων αὐτῆς συμβουλῶν, ἠκούσαμεν τὰ πεπραγμένα καὶ εὐαρέστως διετέθημεν κατὰ τὴν ψυχήν. Πλήρης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης εὐλογοῦμεν τὸν ἀμητὸν τοῦ ἔτους τούτου, ἐπαινοῦντες τοὺς καταβληθέντας κόπους τῶν διδαξάντων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν μαθητευομένων, καὶ τὴν πρόοδον ἐν γένει τῆς Σχολῆς ἐν τῷ σκοπῷ αὐτῆς. Εὐχαριστοῦμεν τὴν σεβασμίαν Ἐφορείαν ἥτις μὴ λογιζομένη κόπους καὶ μόχθους μεριμνᾷ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν τῆς Σχολῆς, καὶ εἰς τὴν ἔκλαμπρον ἐμφάνισιν αὐτῆς εἰς τοὺς κύκλους τῶν γραμμάτων. Εὐχαριστοῦμεν καὶ ἅπασαν τὴν ἱεραρχίαν διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς Σχολῆς καὶ τῶν τροφίμων αὐτῆς στοργικὸν ἐνδιαφέρον. Τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις. Εὐγνωμονοῦμεν τὴν ὑψηλὴν Κυβέρνησιν τῆς ἐνδόξου ἡμῶν Πατρίδος ἥτις, παρέχουσα ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἡμῖν ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων ἐξ ἴσου φροντίζει δι᾽ ἁπάσας τὰς Σχολὰς τοῦ Κράτους καὶ συναρμονίζει τὴν παιδείαν καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων ἡμῶν πρὸς τὸ καλὸν καὶ εὐημερίαν τῶν διαβιούντων ἐν τῷ κράτει λαῶν.

Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν ἄξιος ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καθίσταται. Κατανοεῖτε καλῶς, τέκνα προσφιλῆ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν σκοπὸν τῆς εἰσόδου ὑμῶν ἐν τῇ Σχολῇ. Ἔλαβεν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἀθροίσασα ἐκ πάσης χώρας εἰσήγαγεν ἐνταῦθα πρὸς μόρ-

φωσιν καὶ ἀνάπτυξιν. Ἔδωσεν εἰς ὑμᾶς τὰ ἀληθῆ καὶ γνήσια πνευματικὰ βρώματα τῆς αὐτογνωσίας καὶ αὐταγωγῆς. Ἔρρανεν ἐφ' ὑμᾶς τὸ ἡδὺ νᾶμα τῆς ἀληθοῦς καὶ κατὰ Χριστὸν παιδείας, ἐπότισεν ὑμᾶς τὸ καθαρὸν ὕδωρ αὐτῆς ἵνα καθαρισθῆτε ἀπὸ τῶν εἰδώλων τῆς ἀπαιδευσίας καὶ ἀπολιτευσίας. Ἐμάλαξε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰσάγουσα ἐν ὑμῖν πνεῦμα Εὐαγγελίου, πνεῦμα χρηστότητος Κυρίου. Ἐμόρφωσε καὶ ἠκόνισε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν, καταστήσασα αὐτὴν ἱκανὴν ἵνα μεταδίδῃ τὰ διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου ὑγιᾶ καὶ καθαρὰ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν.

Ἡ Σχολὴ ἐστερέωσε τὰ διαβήματα ὑμῶν καὶ κατηύθυνεν οὕτω ἀσφαλῶς ταῦτα ὥστε νὰ πορεύησθε ἐν τοῖς δικαιώμασιν αὐτῆς, καὶ τὰ κρίματα αὐτῆς ποιοῦντες νὰ φυλάξησθε ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ τῶν πειρασμῶν αὐτοῦ. Ἐν τῇ τοιαύτῃ μορφώσει καὶ ἀναπτύξει ὑμῶν ὑψωθήσεσθε ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ εὑρήσετε μονὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἔσεσθέ ποτε μέλη αὐτῆς καὶ αὕτη ἔσται εἰς κεφαλὴν ὑμῶν. Ἡ Σχολὴ πεπλήρωκεν ὑμᾶς πάσης θεογνωσίας καὶ θεολογίας καὶ ἀνέδειξεν ὑμᾶς ἤδη ἐκφάντορας τοῦ κηρύγματος, σφυρηλατήσασα εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, ἣν ὁδηγὸν ἔχοντες, ἐξ ὧν ἐδιδάχθητε, καθίστασθε σήμερον ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι τοῦ θείου Λόγου καὶ οἱ μέλλοντες νὰ ἀποτελέσητε τὸν εὐαγῆ καὶ ἱεροπρεπῆ κλῆρον αὐτῆς. Τὸ κήρυγμα ὑμῶν, ὅπου περ καὶ ἂν εἶσθε, θέλει καταπίπτῃ ὡς ὄμβρος οὐράνιος καὶ ὡς δρόσος Ἀερμὼν θέλει δροσίζει τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν εἰς ὀρθὴν εὐσέβειαν τῶν ὅσων πιστεύετε καὶ εἰς ἔργα ἀρετῆς τῶν ὅσων πράττετε. Ὁδεύετε τὴν ὁδὸν τοῦ βίου ὑμῶν πάντοτε συμφώνως τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, τῇ ἀποτεταμιευμένῃ ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων αὐτῆς. Ἐν ταύτῃ ἐπαναπαυόμενοι καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, μελετᾶτε τὰ ἀρεστὰ τῷ θείῳ θελήματι, ἐκλάμποντες εἰς ἔργα πίστεως, γνώσεως καὶ ἀρετῆς, καὶ μὴ μόνον ἐκζητοῦντες ὄνομα ἀγαθὸν καὶ πολύ, ἀλλὰ καὶ μείζονα χαρίσματα ἐπιδεικνύντες καθ' ἅπαντα τὸν κληρικὸν ὑμῶν βίον. Τὸ λοιπὸν οὕτω καθοσιούμενοι σήμερον ἐν τῇ κλήσει ὑμῶν ἀπολύεσθε τῆς Σχολῆς ἔχοντες πάντοτε ἐπίπνοον τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν εἰς φωτισμὸν καὶ ἁγιασμὸν ἐν λόγοις καὶ ἔργοις. Ταῦτα εἰσακούσεσθέ μου ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ καρδίας πατρικῆς.

Ἡ Ἁγία Τριὰς διαφυλάξαι ὑμᾶς, εἰρηνεῦσαι τὸν κόσμον ἅπαντα καὶ πάντας ἐλεῆσαι καὶ σῶσαι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ τῇ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀτασθάλῳ ἐμφανίσει αὐτῆς, πολλοὶ πολλάκις διερωτῶνται ἂν καὶ κατὰ πόσον ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτῆς διὰ τῶν αἰώνων ἡ ἀναμορφωτικὴ δύναμις τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἕτεροι ἐξ ἄλλου μὴ ἐγκύψαντες δεόντως εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὴν ζωήν, ἐξέλιξιν καὶ πρόοδον τῶν λαῶν, ἀρνοῦνται τὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἀναμορφωτικὴν δύναμιν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ περαιτέρω χωροῦντες χαρακτηρίζουσιν ὡς διὰ τὸν ἀμόρφωτον κόσμον τεθείσας τὰς ὑψηλὰς περὶ ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλίας τοῦ Ἱ. Εὐαγγελίου.

Ὅσοι ὅμως, ὡς ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, ἀφεθέντες εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐδοκίμασαν, ἐπί τε τῆς ἰδίας αὐτῶν ψυχῆς καὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν βίου, τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς εὐεργετικῆς ἐπενεργείας τῆς δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου, ἀνομολογοῦσι καὶ κηρύττουσι, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποστόλου Παύλου, εὐγνωμόνως "οὐκ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον, δύναμίς γαρ Θεοῦ ἐστὶ πρὸς σωτηρίαν" (Ρωμ. Α. 16.)

Κατὰ ταῦτα, οἱ μὲν πρῶτοι ἐμφανίζονται διερωτώμενοι καὶ ἀμφιταλαντευόμενοι, οἱ δεύτεροι τελείως ἀρνούμενοι καὶ οἱ τρίτοι πεποιθότως καὶ ἐμπραγμάτως βεβαιοῦντες τὴν εὐαεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου ἐπὶ τῶν ἀτόμων καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Πρὸς στηριγμὸν τῶν μέν, ἀναίρεσιν τῶν δευτέρων καὶ συνομολογίαν μετὰ τῶν τρίτων δὲν θὰ διατυπωθῶσιν ἐνταῦθα αἱ διάφοραι ὑπὸ διαφόρων κατὰ καιροὺς ἀναπτυχθεῖσαι καὶ διατυπωθεῖσαι θεωρίαι, αἵτινες δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀντιπροσωπεύουσαι τὰς γνώμας τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Θὰ ἐρωτηθῇ ἡ Γενικὴ Ἱστορία τῶν λαῶν, ἥτις θὰ ἀποκαλύψῃ ἡμῖν αὐθεντικῶς ποία ἦτο ἡ ἠθικὴ κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ ποία ἡ ψυχοσύνθεσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ χρόνους, ποίαν ἐπενέργειαν ἔσχον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου αἱ διάφοροι ὑπὸ διαφόρων διατυπωθεῖσαι φιλοσοφικαὶ θεωρίαι κατὰ τὰς πρὸ Χριστοῦ χρονικὰς περιόδους, πῶς ὑπεδέχθησαν τὰ διάφορα ἔθνη τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν καὶ ὁποίαν ψυχικὴν σύνθεσιν ἐνεφάνισαν ἐν τῇ πραγματικότητι οἱ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐνστερνισθέντες καὶ ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ τεθέντες.

Ἡ Ἱστορία πληροφορεῖ, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὴν πρὸ Χριστοῦ ἐποχὴν ἠγνόει τὴν προέλευσιν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῆς καὶ ἐν ταὐτῷ τὴν σκοπιμότητα τῶν ὄντων καὶ γινομένων.

Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔζη καὶ ἐνήργει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς ἀδικίας καὶ τοῦ πάθους.

Ἡ ἀνθρωπότης ἐλάτρευσε τὸν κτίστην παρὰ τὸν κτίσαντα.

Ὁ πέρσης ἐλάτρευσε τὸ Ἄστρον, ὁ αἰγύπτιος τὸν Βοῦν Ἄπιν, οἱ Δελφοὶ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἡ Ρώμη τὸν Δία.

Ἐν ἑκάστῃ φυλῇ κατὰ καιροὺς ἀνεφάνησαν ἀτομικότητες ἀπορροφητικαί, αἵτινες παραγνωρίζουσαι πάσας τὰς ἄλλας ἐπεζήτησαν νὰ ἐπιβληθῶσι καταθλίβουσαι καὶ χρησιμοποιοῦσαι ὡς μέσα ἐπικρατήσεως τὴν βίαν καὶ τὸν δόλον, ἐν τῇ πραγματικότητι σκοπὸν τοῦ βίου αὐτῶν ἔχουσαι τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν διαφθοράν.

Ἡ ἀνθρωπίνη καρδία ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν παθῶν αὐτῆς ἐπλήρωσε τὸν Ὄλυμπον θεῶν, μεστῶν πολλῶν ἀδυναμιῶν. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν τούτων ἐξεδηλοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲ σκληρότητα.

Πληθὺς δεισιδαιμονιῶν περιεκάλυπτεν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ἐὰν δὲ καὶ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ἦσαν διαδομέναι αἱ ἀλήθειαι περὶ ὑπάρξεως θεοῦ, περὶ μελλούσης ζωῆς, περὶ θείας προνοίας, διότι ὁ ἄνθρωπος φύσει θρησκεύει, οὐδεμίαν αὗται ἤσκουν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν καὶ κοινωνιῶν, διότι ἦσαν ἠμαυρωμέναι ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς δεισιδαιμονίας. Αἱ ἀρχαῖαι κοινωνίαι ὡς ἐπί τὸ πολὺ ἐστέναζον ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὅστις συνετέλεσεν εἰς ὀργάνωσιν κρατῶν, ἐν οἷς ἐπεκράτει παντὸς εἴδους δουλεία, ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ ταλαιπώρου λαοῦ μέχρι τῆς δουλείας τοῦ φυσικῶς ἀσθενοῦς ὄντος, τῆς γυναικός.

Ἔθος ἦτο ἡ ἀνθρωποθυσία, τὰ δὲ ζῶα ἠξιοῦντο πολλάκις μεγαλειτέρου οἴκτου ἢ οἱ ἄνθρωποι.

Ἡ ζωὴ τῶν δούλων ἐξηρτᾶτο ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τῆς ἰδιοτροπίας τῶν κυρίων αὐτῶν. Καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς φιλανθρωπίας περιωρίζετο εἰς περιπτώσεις, καθ' ἅς τοὺς ἀσθενεῖς ἢ γέροντας δούλους ἐξέθετον ζῶντας εἰς ἔρημον καὶ ἀκατοίκητον τόπον ἀντὶ νὰ φονεύσωσιν αὐτούς,

Τὰ ὀνόματα τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων καὶ τοῦ Σαρδαναπάλου καὶ τὰ αἴσχη τὰ ὑπὸ τὰ ὀνόματα ταῦτα κρυπτόμενα πείθουσι περὶ τῆς φρικαλέας δυνάμεως καὶ ἐπιδράσεως τῆς ἡδυπαθείας ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας τῶν πρὸ Χριστοῦ χρόνων.

Ἡ ἀνάμνησις τῶν ὀργίων τῶν τελουμένων κατὰ τὴν πρὸ Χριστοῦ ἐποχὴν εἶνε ἀρκετὴ διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς μᾶλλον νωθρᾶς καὶ ψυχρᾶς πρὸς τὰ λεπτὰ αἰσθήματα της ἠθικῆς.

Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσιν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τῆς μακρὰν τοῦ Ἰησοῦ ζώσης καὶ ἐνεργούσης, οἱ κατὰ καιροὺς ἀναφανέντες φιλόσοφοι Πυθαγόρας, Σωκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης καὶ οἱ λοιποί, οἵτινες διαρρήξαντες τὰς πέδας τῶν κοινῶν προλήψεων, ἀνυψώθησαν εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀρετῆς, ἐθαύμασαν αὐτήν, καὶ παρὰ τὸ ἐπικρατοῦν σκότος τῆς ἠθικῆς ἀμαθείας καὶ δεισιδαιμονίας ἐτόλμησαν νὰ διδάξωσι τὴν ἀρετήν.

Ἀλλ' ἡ δρᾶσις τῶν ὑπερόχων τούτων πνευμάτων περιωρίσθη ἐν στενοτάτῳ κύκλῳ μεταξὺ ἐκλεκτῶν πνευμάτων, ἅτινα δὲν κατώρθωσαν νὰ θέσωσιν αὐτὴν ἐν τῇ πρακτικῇ ἐφαρμογῇ, οὔτε νὰ συντελέσωσιν ὅπως ὑπερισχύσῃ αὕτη, ἐν τῇ ἐν ᾗ ἔζησεν ἕκαστος κοινωνίᾳ, καὶ παρὰ τὰς προσπαθείας αὐτῶν τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀρετῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ μεταβάλῃ τὸν ἀρχαῖον πολιτισμόν.

Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἐπίσης καὶ τὸ ἄσημον τότε ἔθνος τῶν Ἰουδαίων τὸ ὁποῖον ἐλάτρευεν μὲν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τὸ φῶς τοῦ μικροῦ τούτου ἔθνους ἦτο ἀσθενές, μόλις καθορώμενον ἐν μέσῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε πυκνοῦ σκότους τῆς ἠθικῆς ἀμαθείας.

Τοιοῦτος ἐν ἀτελεῖ σκιαγραφίᾳ καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς διέρρευσε, κατὰ τὰς ἀψευδεῖς τῆς Γενικῆς Ἱστορίας μαρτυρίας, ὁ βίος τῆς μακρὰν τοῦ Ἱ. Εὐαγγελίου ζώσης καὶ ἐνεργούσης ἀνθρωπότητος.

Ὅτε ὅμως ἐπεφάνη ἡ σωτήριος δύναμις καὶ εὐεργετικὴ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπενέργεια τοῦ Ἱ. Εὐαγγελίου, ὁ κόσμος εὐθὺς ἐξ αρχῆς μετήλλαξε τὴν νοσηρὰν αὐτοῦ ὄψιν.

Τὸ μέρος τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ὁποῖον ἐδέχθη τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀντὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὅστις ἀπερρόφα τὰς ἀρχαίας πρὸ Χριστοῦ κοινωνίας ἔθηκε ***τὴν αὐταπάρνησιν*** ὡς βάσιν τοῦ ὅλου αὐτοῦ βίου. Ἀντὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος μίσους ὡς νόμον πάσης σχέσεως ἔθηκε τὴν ***ἀγάπην*** καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀντὶ τῆς ἀδικίας. Ὡς πηγὴν δὲ καὶ σύμβολον πάσης ἐνεργείας ἀντὶ τῆς ἡδυπαθείας ἐδέχθη τὴν ***ἐγκράτειαν.***

Αἱ ἀρχαὶ αὗται, αἵτινες ἀπετέλεσαν τοὺς νόμους τοὺς ρυθμίζοντας τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ αἱ ὁποῖαι ἀντικατέστησαν τὴν διαφθοράν, ἥτις ἀπετέλει τὸ κέντρον τῶν ἐνεργειῶν τῆς πρὸ Χριστοῦ ἀνθρωπότητος, ἐχαρακτηρίσθησαν καὶ ἦσαν αἱ ἀπαρχαὶ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἀναμορφώσεως τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν.

Οἱ λαοὶ ὅμως οἱ μήπω εὑρεθέντες ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ἠγνόουν τοὺς νόμους τούτους τῆς ἀπολυτρώσεως. Αἱ Ἰνδίαι οὔτε κἂν ἐφαντάσθησαν αὐτούς. Ἡ Αἴγυπτος ἐθεώρει ἴσως αὐτοὺς ὡς ἐκδηλώσεις **κακίας.**

Οἱ σοφοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐχαρακτήρισαν τὰς ἀρχὰς ταύτας ὡς μωρίας, καὶ παραγνωρίσαντες αὐτὰς ἐξήγειρον κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν θύελλαν τῶν διωγμῶν, ἐξαντλήσαντες ὅλα τὰ βέλη τῆς δηκτικῆς εἰρωνείας.

Καὶ αὐτὴ ἡ Ρώμη ἡ τόσον σοφὴ εἰς τὸ κυβερνᾶν, περιεφρόνησε τὰς ἀρχὰς ταύτας τοῦ Εὐαγγελίου ὡς ταπεινωτικὰς καὶ ὀλιγώτερον πρακτικάς.

Διὰ τοῦτο τὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς εὑρεθεῖσαν νέαν τάξιν ἀνθρώπων, τὴν τάξιν τῶν χριστιανῶν, τὴν ἐμφανίζουσαν ἐφόδιον τῆς ζωῆς αὐτῆς, τὴν αὐταπάρνησιν ἀντὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τὴν ἀγάπην ἀντὶ τοῦ μίσους, τὴν δικαιοσύνην ἀντὶ τῆς ἀδικίας καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἀντὶ τῆς ἡδυπαθείας, ἐζήτησε νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὡς ἀποτελοῦσαν τὸν ἔλεγχον τῶν πράξεων αὐτῆς.

Θάνατος εἰς τοὺς ἀθέους, θάνατος εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους αἰῶνας ἠκούετο πανταχοῦ.

Δέκα ἐκηρύχθησαν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ διωγμοί, κατὰ τοὺς ὁποίους χείμαρροι ἔρρευσαν χριστιανικῶν αἱμάτων.

Χιλιάδες χριστιανῶν ἀθώων, ἀπὸ τοῦ πολιοῦ πρεσβύτου μέχρι τοῦ ἀρτιγεννήτου βρέφους ὡδηγήθησαν εἰς τὸν μαρτυρικὸν θάνατον.

Ἀσπαίρουσαι σάρκες ὑπὸ τοὺς ὄνυχας αἱμοβόρων θηρίων ἀπετέλεσαν τὴν μᾶλλον εὐχάριστον διασκέδασιν τοῦ ἀπανθρώπου Νέρωνος.

Ἀνθρώπινοι πυρσοὶ ἐφώτιζον τὰ πάννυχα ὄργια τοῦ σκληροῦ Τακίτου.

Μεγάλαι ἀνθρωποθυσίαι ἐγίνοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Καλλιγούλα.

Εἰς τὴν κραυγὴν τοῦ μαινομένου ὄχλου απήντων τὰ θηριώδη διατάγματα τῶν ρωμαίων αὐτοκρατόρων κατὰ τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν αἰτίους καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν φυσικῶν κακῶν.

Πλὴν ὅσῳ οἱ χριστιανοὶ ἐσφάζοντο τόσον καὶ περισσοτέρως ἐπολλαπλασιάζοντο.

Ὅσον ὁ ἐθνικὸς κόσμος ἐλύσσα κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ τόσον σκληρότερον καὶ ἀλγεινότερον ἔδακνε τὸν θεῖον γρανίτην τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὁ χριστιανισμὸς ἐνισχύετο ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ θείας δυνάμεως.

Διὰ τοῦτο ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ μικρὸν κατακτῶσα κώμας καὶ πόλεις, χώρας καὶ ἔθνη, ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῶν Καισάρων ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.

Ὁ σταυρός, ὅστις μέχρι τότε περιεφρονεῖτο ἀπετέλεσε τὸ σύμβολον διάδημα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος διὰ διατάγματος αὐτοῦ ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ροὴν τῶν χριστιανικῶν αἱμάτων.

Ἡ ἐθνικὴ θρησκεία ἤρχισε παταγωδῶς νὰ καταρρέῃ πᾶσα δὲ προσπάθεια πρὸς ἀνασυγκρότησιν αὐτῆς προανήγγελε τὸν μοιραῖον αὐτῆς ἀφανισμόν.

Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἐβλάστησε τὸ νέον δένδρον τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναπτυχθὲν ἐπεξέτεινε τοὺς κλάδους αὐτοῦ καὶ ἐδωροφόρησε τοὺς ἀγλαοὺς αὐτοῦ καρποὺς ἀνὰ πάσας τὰς μοίρας καὶ ζώνας τοῦ γηΐνου πλανήτου.

Ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ διωκομένη κατέστη ἡ θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν συνέχισιν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ αὐτῆς ἔργου.

Ὑστεροῦντες ἐν πολλοῖς τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ εἰς τὴν κατὰ κόσμον σοφίαν, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγνώριζον περισσότερα ἐκείνων, ἅτινα ἐγνώριζον ἐκεῖνοι ἄνευ τῆς ἀπολυτρώσεως.

Ἐγνώριζον κάλλιον ἐκείνων, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀντὶ πάσης θυσίας δέον νὰ κυριαρχῇ τῶν ἐνστίκτων αὐτοῦ καὶ νὰ προτιμᾷ νὰ ἀδικῆται παρὰ νὰ ἀδικῇ, καὶ ἀδικούμενος νὰ ἐμμένῃ ἐν τῇ ἀγαθότητι, καὶ νὰ περιστέλλῃ τοὺς παλμοὺς τῆς ὑπὸ τοῦ ἐνωϊσμοῦ ταλαιπωρουμένης καρδίας αὐτοῦ.

Δὲν ἰσχυρίσθησαν ποτὲ ὅτι διὰ τῆς εὐφυΐας αὐτῶν ἐξεῦρον τὰς ἀληθείας ταύτας, ἀλλ' ἀείποτε διεκήρυξαν ὅτι ἐδιδάχθησαν αὐτὰς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Τῶν ἐθνικῶν κοινωνιῶν αἱμοσταγῆ κατορθώματα δυνάμεθα νὰ ἀπαριθμήσωμεν.

Τῶν χριστιανικῶν ὅμως κοινωνιῶν, παρὰ τὰς ἐνιαχοῦ παρατηρουμένας κηλῖδας, δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἡρωϊκὰ κατορθώματα αὐταπαρνήσεως καὶ ἐγκρατείας, ἄγνωστα κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους.

Τινὲς τῶν ἀπὸ τοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, παραθεωροῦντες τὴν ἀναμορφωνικὴν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Εὐαγγελίου εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, προὐξένησαν εἰς αὐτὴν πληγὰς καὶ ἐδημιούργησαν εἰς αὐτὴν ἀνησυχίας.

Ἡ ἐπιστήμη μεθυσθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῆς ὕλης κατακτήσεων αὐτῆς παρεγνώρισε τὴν εὐεργετικὴν δύναμιν τοῦ Εὐαγγελίου, καίτοι παρὰ τούτου ἔλαβε τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως, τῆς ζητήσεως καὶ ἐρεύνης, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ὤθησιν.

Τὰ τέκνα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα τῷ γάλακτι αὐτῆς ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν αὐτῆς ἐξέθρεψεν, ἐτόλμησαν νὰ ἐξυβρίσωσιν αὐτήν, ἀλλ' ὁ βίος καὶ ἡ δόξα αὐτῆς ἐδείχθη ἀνωτέρα τῶν ματαίων τούτων προσβολῶν.

Ὅσον καὶ ἂν ἀπεμακρύνθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ παρεγνώρισαν πολλάκις τὴν δύναμιν τοῦ Εὐαγγελίου καμπτόμενοι ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἰδίων αὐτῶν ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ἐπιγείου ἀνθρωπίνης ζωῆς,

βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία ὑφίσταται τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου.

Παρὰ τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἀθλιότητας τῶν διαφόρων λαῶν, παρὰ τὴν διαπιστουμένην παραγνώρισιν τῆς εὐεργετικῆς δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἐκ τούτου κατὰ καιροὺς διατυπουμένης μεμψιμοιρίας, ἡ Ἐκκλησία παραμένει ἡ μόνη ὠργανωμένη ἠθικὴ δύναμις, κηρύττουσα εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ παρασκευάζουσα ἔστω καὶ κατὰ μικρὸν τὸν θρίαμβον τῶν τριῶν αὐτῆς νόμων, οἵτινες δεικνύουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἀναγέννησιν αὐτοῦ, ἤτοι τῆς ἀγάπης, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς ἐγκρατείας.

Εἶνε ἀληθές, ὡς διετυπώθη ἀνωτέρω, ὅτι τοιαύτας ὑψηλὰς διδασκαλίας προεκήρυξαν καὶ τὰ ἐκλεκτὰ πνεύματα ὡρισμένων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Χριστιανικὴ ὅμως Ἐκκλησία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σταθερότητα ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτῆς καὶ ἐφαρμογὴν τῶν διδαγμάτων αὐτῆς καὶ ἔχει ἰδιαιτέρως ἀναδειχθῇ διὰ τῶν ἐμπράκτως ἐπιδειχθεισῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν αὐτῆς, ὧν γέμει ἡ ἱστορία τῶν παρελθόντων αἰώνων καὶ ἡ σύγχρονος.

Ἐν τῷ μέσῳ λαοῦ, ὅστις βάσιν τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ νομοθεσίας ἔθηκε τὴν λήθην ἑαυτοῦ καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, ὡς μέσον τῆς πρὸς τὸν Θεόν, τῆς πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, καὶ ὡς σκοπὸν τὴν ἀπὸ τῶν γηΐνων καὶ ταπεινῶν δεσμῶν αὐτοῦ ἀπόσπασιν, διὰ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἕνωσιν, διαπιστοῦται πασιφανῶς ὅτι πραγματοποιοῦνται ἡρωικῶς αἱ ἐκ πρώτης ὄψεως δυσκατόρθωτοι θεωρούμεναι ἀλήθειαι τοῦ Εὐαγγελίου.

Μεθ' ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους ἀτελείας καὶ ἀδυναμίας πάσης χριστιανικῆς κοινωνίας, μεθ' ὅσα καὶ ἂν κατ' αὐτῆς διατυποῦνται ὑπὸ τῶν παραγνωριζόντων τὴν ἀναμορφωτικὴν τοῦ Εὐαγγελίου δύναμιν, ὑπάρχει ἐν τῷ χριστιανικῷ καθόλου κόσμῳ πολυάριθμος καὶ εὐρυτάτης ἐκτάσεως τάξις ἀνθρώπων, ἥτις ἀποδεικνύει διὰ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ὅτι τὰ πάντα δὲν ἀπωλέσθησαν ἐν τῇ ἐκτροχιασθείσῃ ἀνθρωπότητι, ὅτι τὰ πάντα δὲν ὑπείχθησαν εἰς τὸν σκληρὸν νόμον τῆς φύσεως καὶ ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀδικίας, ὑψοῦνται ὁσημέραι εὐγενεῖς καὶ ἐνάρετοι ψυχαί, τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατακαλύψωσι τὰ μανιώδη κύματα τῆς διαφθορᾶς.

Διαπιστοῦται ὁσημέραι ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἐν ᾧ πρὸ Χριστοῦ ἐκυριάρχει ὁ ἐγωισμός, ἡ ἀδικία καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ μαλθακότης, ἀπὸ εἴκοσιν ἤδη αἰώνων ὁρατὸς ὑφίσταται ὀργανισμὸς, ὅστις ἐγένετο ἡ εὐρυχωροτέρα κοινωνία τῆς ὑφηλίου, ἐν ᾗ κατήργηται ἡ δουλεία, ἐπῆλθεν ἡ ἀνύψωσις τῆς γυναικός, ἐπεξετάθη τὸ ἔργον τῆς φιλανθρωπίας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀδυνάνους καὶ

οὐ μόνον παρέχεται ἡ ὑπόσχεσις τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ πραγματοποιεῖται ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ νῦν ἐν πολλοῖς ὁ ἠθικὸς αὐτῶν ἡρωισμός.

Βραδέως μὲν ἀλλ᾽ ἀσφαλῶς ὁ κόσμος χωρεῖ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ὅπως παύσῃ νὰ εὑρίσκηται ἐν διηνεκεῖ διαμάχῃ, ὅπως ὑποχωρήσῃ ἡ ἀντίληψις τῆς κυριαρχίας μόνου τοῦ συμφέροντος, ἀρνηθῇ νὰ θεωρῇ ὡς ὑπέρτατον σκοπὸν τὴν εὐπάθειαν καὶ ἀπομακρυνθῇ βαθμηδὸν τῶν συνεπειῶν ταύτης.

Βραδέως μὲν ἀλλ᾽ ἀσφαλῶς ὁ κόσμος ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐαγγελίου εὑρισκόμενος χωρεῖ πρὸς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως παύσῃ χρησιμοποιῶν ὡς μέσον ἐπιτυχίας αὐτοῦ τὸν δόλον καὶ τὴν ἀπάτην καὶ ὁλοὲν ἐμφανισθῇ φέρων ὡς διάδημα αὐτοῦ τὸν στέφανον τῶν ἀρετῶν τῆς ἀγάπης, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς ἐγκρατείας, αἵτινες εἶναι τὰ γνωρίσματα τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶνε γεγονὸς ὅτι ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐπετελέσθησαν εἰσέτι ὅσα πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῶσιν ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς δὲν ἀνυψώθη εἰς τὴν τάξιν τῶν ἡρώων τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως.

Ἀσφαλῶς ὅμως δὲν πρόκειται νὰ ἡττηθῇ ἡ δύναμις τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ κακοῦ καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἡ δὲ νίκη ἀνήκει ἀσφαλῶς εἰς τοὺς μένοντας πιστούς μέχρι θανάτου ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς οὕς ὁ Κύριος ἡμῶν δώσῃ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. (Ἀποκαλ. Β.10.)

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΙΝΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

"ΜΑΚΡΟΘΥΜΕΙΤΕ ΠΡΟΣ ΠΑΝΤΑΣ"

Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζουν, ὡς πρὸς τὴν ἑνότητά των, πρὸς ἅλυσιν. Ἑκάστη ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖ καὶ ἕνα κρίκον. Καὶ ἂν ἀκόμη εἷς κρίκος θὰ διεσπᾶτο θραύεται ἡ ἅλυσις. Οὕτω καὶ αἱ χριστιανικαὶ ἀρεταὶ στενῶς συνδέονται καὶ ἀποτελοῦν ἕνα ἑνιαῖον σύνολον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰς κακίας. Ἡ μία ἔχει ἐπαφὴν μετὰ τῆς ἄλλης.

Διὰ τοῦτο συχνάκις ἀρετὰς ἢ κακίας ἀλληλοδιαδόχως ἀπαριθμεῖ ὁ τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος, διὰ νὰ δείξῃ τὴν συγγένειαν καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν. Ἰδοὺ δὲ διατὶ εἰς τὸν αὐτὸν στίχον ἀναπτύσσει παραλλήλους ἀρετάς: Πρὸς τὸ «ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν» ἐπισυνάπτει καὶ τὸ «μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας» (Α΄ Θεσσ. 5.14). Δύναται ἡ μακροθυμία νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς προέκτασις τῆς ἀνοχῆς. Ἀμφότεραι δὲ πηγάζουσι ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης.

* *
*

«ΜΑΚΡΟΘΥΜΕΙΤΕ». Ὑπομείνατε. Δείξατε μεγαλοψυχίαν. Προσφέρετε—μᾶς διδάσκει ὁ ἀ. Παῦλος—προσφέρετε τὴν ἀπεριόριστον, εἰ δυνατόν, ἀνοχήν σας καὶ ἐπὶ μακρὸν μάλιστα, τόσον πρὸς τοὺς ἠθικῶς ἀκαταρτίστους, ὅσον καὶ πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες προσωπικῶς σᾶς προκαλοῦν ποικιλοτρόπως. Ἡ ἀρετὴ τῆς μακροθυμίας διὰ νὰ εἶναι κατορθωτὴ καὶ καρποφόρος προϋποθέτει τὴν ὑπομονήν.

Μακροθυμία. Εἶναι μᾶλλον μία ἐκτεταμένη ἀγάπη. Ἀναμονὴ μετ' ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν. Καρτερία μακροχρόνιος ὑπὸ τῆς ὑπομονῆς συνεχομένη. Ὁ μακρόθυμος εἶναι καὶ μεγαλόψυχος. Δεικνύει γενναιοψυχίαν καὶ ἡρωϊσμὸν ἀξιόλογον κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἠθικοῦ καταρτισμοῦ.

«Ὁ Κύριος μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς — διδάσκει ὁ ἀπ. Πέτρος — μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι» (Β΄ Πετρ. 3.9). Βλέπετε; ὁ Θεὸς ἀναστέλλει τὴν δικαιοσύνην Του διὰ τῆς πλεοναζούσης ἀγάπης Αὐτοῦ. Λέγει που καὶ ὁ Β. Οὐγκώ: «ὁ Θεὸς νικᾷ τὸ μῖσος καὶ τὸ καταπίνει». Πῶς θὰ ἐδικαιολογεῖτο, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θὰ ἦτο αὐστηρὸς καὶ ἄκαμπτος πρὸς τοὺς πταίοντας πρὸς αὐτόν; Πῶς ὁ ἐργαζόμενος διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, θὰ ἀνυπομόνει ἀφοῦ Αὐτὸς ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ καὶ ἀναμένει;

Ὅταν ἐπιδεικνύωμεν αὐστηρότητα καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τοὺς μὴ ὀρθοποδοῦντας, σημαίνει, ὅτι λείπει ἀπὸ ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ: ἡ συγκατάβασις. Ὁ Θεὸς μισεῖ τὴν ἁμαρτίαν ὄχι ὅμως καὶ τὸν ἁμαρτωλόν.

Περιμένει τὴν ἀφύπνισιν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ. Κάποιο ἀνάλογον αἴσθημα, οἴκτου καὶ συμπαθείας, πρέπει νὰ διακρίνῃ καὶ τὸν ἀληθῆ Χριστιανὸν ἔναντι τῶν ἁμαρτωλῶν.

* * *

«ΠΡΟΣ ΠΑΝΤΑΣ». Τὴν συγκατάβασιν καὶ τὴν μακροθυμίαν δέον νὰ ἐπεκτείνωμεν πρὸς ὅλους ἀνεξαιρέτως. Οἱ κανόνες τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου δὲν γνωρίζουν μεροληψίας. Ἂν χρησιμοποιοῦμεν διάφορα μέτρα καὶ σταθμά, ἂν ἐπαμφοτερίζῃ ἡ δικαιοσύνη μας ἀναλόγως τῶν συμπαθειῶν ἡμῶν ἢ μή, θὰ μᾶς εἴπῃ ὁ Κύριος: «καὶ γὰρ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι» Ποῦ ἔμεινεν ἡ ὑπεροχή μας;

Δὲν πρέπει νὰ πατάσσηται τὸ κακόν; Ἡ πρὸς αὐτὸ μακροθυμία δὲν τὸ ἀποθρασύνει τάχα; Ἰδοὺ μία ἀληθοφανὴς ἔνστασις τῶν "ζηλωτῶν". Δὲν εἶναι ἴδιον ἑκάστου νὰ κραδαίνῃ τὴν ράβδον του ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἄλλων, οὔτε ἐπιτρέπεται πᾶς τις νὰ ὑψώνῃ τὴν φωνήν του ὡς ἕτερος Ἰωάννης, διότι χρειάζεται πρὸς τοῦτο σύνεσις καὶ ἁγιωσύνη ὅπως τοῦ Ἐρημίτου ἐκείνου, ὅστις ἔτυχεν ἐγκωμίων θείων. Ἀσφάλεια διὰ τὸν Χριστιανὸν εἶναι νὰ προσέχῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ συγχωρῇ τοὺς ἄλλους μακροθυμῶν.

«Ἡ ράβδος Σου καὶ ἡ βακτηρία Σου, αὗται μὲ παρεκάλεσαν» ἀνομολογεῖ ὁ Δαβίδ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς γνωρίζει νὰ χρησιμοποιῇ καὶ τὴν παιδαγωγοῦσαν ράβδον Του καὶ τὴν στηρίζουσαν καὶ παραμυθοῦσαν βακτηρίαν Του. Ὅ,τι ὅμως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ εἶναι φάρμακον, εἰς τὰς ἀπείρους ἀνθρωπίνας χεῖρας δύναται νὰ μεταστραφῇ εἰς δηλητήριον, καὶ μάλιστα ὅταν δὲν εἶναι «διδακτὸς Θεοῦ». Οἱ ἐντεταλμένοι νὰ παιδαγωγοῦν ἂς σκεφθοῦν. Ἂς θεραπεύουν καὶ διὰ τῆς ράβδου καὶ διὰ τῆς ἐπιεικείας. Μόνον αὐτοί.

* * *

«ΜΑΚΡΟΘΥΜΕΙΤΕ ΠΡΟΣ ΠΑΝΤΑΣ». Αὐτὴ εἶναι ἐντολὴ Θεοῦ καὶ ἡ τοῦ Παύλου νουθεσία. Ἡ χριστιανικὴ αὐτὴ προτροπὴ εἶναι ἀπαύγασμα πείρας πνευματικῆς ζωῆς. Δίδαγμα θείου φωτισμοῦ. Παραγγελία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ μῖσος δὲν εἶναι ἐπικρατέστερον τῆς ἀγάπης. Οὔτε κατορθοῦνται περισσότερα δι' ἀπειλῶν, διὰ τῆς ἐκδικήσεως, διὰ τῆς ὀργῆς. Ἡ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

Ἡ μακροθυμία εἶναι τὸ ἄρωμα τῆς Πίστεως, καὶ ὁ ἐργάτης αὐτῆς φέρει ἐπ' αὐτοῦ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ τῆς Ἀγάπης. Συναισθάνεται ὅτι ἡ ἀγάπη ρυθμίζει τὴν ζωήν του. Μακροθυμῶν ὁ Χριστιανὸς ἀνυψοῦται. Γίνεται μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ: «Ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει» (Α' Πετρ. 2. 23).

† ΣΥΓΚΕΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΝΤΩΝΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Η Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΣ

Προκειμένου ἵνα προστῇ τῆς ἐπὶ τῇ καθιερώσει τῶν τελειοφοίτων τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς νενομισμένης Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Λειτουργίας, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνεχώρησεν εἰς Χάλκην τῇ 26 τοῦ λήξαντος μηνός.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑΙ ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑΙ

— Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῇ Πέμπτῃ τῆς Ἀναλήψεως (6 τοῦ μ.) ἀφ' ἑσπέρας τε καὶ αὐθημερόν. Ἐπίσης ἐχοροστάτησε τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν καὶ κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, συγχοροστατησάντων Αὐτῇ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Σάρδεων καὶ Πισιδίας, Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων, Ἴμβρου καὶ Τενέδου, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Λαοδικείας καὶ Αἴνου. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης προέστη καὶ τοῦ ἐν συνεχείᾳ ψαλλομένου Ἑσπερινοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀναγνοῦσα καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Γονυκλισίας.

— Εὐλαβεῖ παρακλήσει τῶν οἰκείων Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα, μετὰ τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς, ἐχοροστάτησε: τῇ Κυριακῇ τοῦ Τυφλοῦ (2 μ.) ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Εὐαγγελιστρίας Βαφεοχωρίου, τῇ Κυριακῇ τῶν ἁγ. Πατέρων (9 μ.) ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου, τῇ Δευτέρᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (17 μ.) ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Ἁγίας Τριάδος Σταυροδροδρομίου καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν Ἁγίων Πάντων ἐν τῷ ἐν Τὸπ Καποῦ ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Κατὰ τὰς ὡς ἄνω Πατριαρχικὰς Χοροστασίας ἐν τοῖς ἐνοριακοῖς Ναοῖς τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν ἐν Βαφεοχωρίῳ καὶ ἐν Τὸπ Καποῦ ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος καὶ ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διάκονος κ. Μελίτων.

ΟΝΟΜΑΣΤΗΡΙΑ

— Τὸ σεβ. Μητροπολίτην Λαοδικείας κ. Δωρόθεον, ἑορτάσαντα κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα (5) τὴν ὀνοματικὴν αὐτοῦ ἑορτήν, ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη αὐτοπροσώπως ἡ Α. Θ. Παναγιότης.

— Τοῖς ὁμοίως κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἑορτάσασι τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν σεβ. Μητροπολίταις Καστορίας κ. Νικηφόρῳ, Ρόδου κ. Ἀποστόλῳ καὶ Λέρου κ. Ἀποστόλῳ, αἱ συγχαρητήριοι εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβιβάσθησαν διὰ σεπτῶν Γραμμάτων Αὐτῆς.

Π)ΧΙΚΑΙ ΕΥΧΑΙ - ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

— Τοῦ Ἐξοχωτάτου Νομάρχου καὶ Δημάρχου τῆς Πόλεως κ. Λουτφῆ Κιρδὰρ οἰκουρήσαντος ἐπί τινας ἡμέρας συνεπείᾳ μικροῦ ἀτυχήματος, ἡ Α. Θ. Παναγιότης διηρώτησε τὰ τῆς ὑγείας τῆς Α. Ἐξοχότητος καὶ διεβίβασε τὰς εὐχὰς Αὐτῆς διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Ἀδαμαντίου.

— Ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ρουμανικῇ Ἑορτῇ (8 τοῦ μ.), ἑορτασθείσῃ ἐφέτος ἀνεπισήμως, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μεταβὰς εἰς τὸ ἐνταῦθα Γενικὸν Προξενεῖον τῆς Ρουμανίας ἀφῆκεν ἐπισκεπτήριον ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελος κ. Ἀδαμάντιος.

— Κατόπιν εὐγενοῦς προσκλήσεως τῆς ἐνταῦθα Ροβερτείου Σχολῆς, ἐκ προσώπου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μεταβὰς παρέστη ἐν τῇ τελετῇ τῆς ἀπονομῆς τῶν πτυχίων τῆς Σχολῆς ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τ. Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθ. Μαυρίδου.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΕΜ. ΜΑΤΘΑΙΑΚΗ

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Μὲ ἰδιαιτέραν ἀγάπην καὶ προσοχὴν μνημονεύονται εἰς τὴν ὡραίαν αὐτὴν μελέτην τὰ εἰς τὴν φύσιν ἀναφερόμενα χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς: τὸ δένδρον ἢ τὸ νερό, τὸ κρῖνον τοῦ ἀγροῦ ἢ τὰ ὄρη, ὅπου ἀκούεται ὁ ἀντίλαλος τῆς αἰωνιότητος καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Μαγεία καὶ ἑνὸς μόνου ἤχου ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνοίγει καὶ ἕνας μυστικὸς ναός. Ὅπου καὶ ἂν εὑρεθῶμεν, εἰς τὴν ἀκτὴν ἠχηέσσης θαλάσσης ἢ κάτω ἀπὸ μίαν κολοκύνθην, ὡς ὁ Ἰωνᾶς, νοιώθομεν τὴν παρουσίαν ἑνὸς μυστηριώδους ξένου, αἰσθανόμεθα βαθεῖαν εὐχαρίστησιν, καὶ πλημμυριζόμεθα ἀπὸ τὸ αἰώνιον.

Σκοπὸς τῆς Ἁγ ας Γραφῆς εἶναι νὰ ψάλῃ ὅ,τι εἶναι αἰώνιον, καὶ μεταβάλλει εἰς αὐλὸν κάθε κλωνάρι τοῦ πρασίνου, διὰ νὰ λικνίσῃ τὴν ταραγμένην ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ τὴν ἀναβιβάσῃ πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὁ κόκκος τοῦ σίτου ὁ ὁποῖος σπείρεται εἰς τὸ χῶμα κρατεῖ ἀνάμνησιν τοῦ ἡλίου καὶ ἕνα προαίσθημα τὸ ὁποῖον τὸν ὠθεῖ νὰ τὸν ζητήσῃ ἐκ νέου. Μὲ αὐτὰς τὰς δύο δυνάμεις ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον χρόνον τρυπᾷ τὴν γῆν καὶ ἀναβλαστάνει, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἔχῃ τὴν ἰδίαν ἐμπιστοσύνην.

Ὁ Ἰησοῦς ἀγαπᾷ νὰ ὁμιλῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν, κάθηται παρὰ τὸ φρέαρ, προσεύχεται τὴν νύκτα παρὰ τὸν χείμαρρον τῶν κέδρων, καὶ τὰς ὁμιλίας αὐτοῦ καὶ τὰς παραβολὰς ὑφαίνει συνήθως ἐπάνω εἰς τοὺς στήμονας τῆς παρατηρήσεως καὶ ἐνατενίσεως τῆς φύσεως. Ἔχει εἰς αὐτὰς τὸ καταταρασσόμενον νερὸ καὶ τὸ πράσινον φύλλον τὸ ἰδικόν του ᾆσμα τὸ ὁποῖον ἐκσπᾷ εἰς τὰ ὦτα τοῦ θρησκεύοντος ἀνθρώπου. Καὶ ἡ χλόη ἡ ὁποία φθάνει ἕως εἰς τοὺς τάφους τῶν ἀποθαμμένων ψιθυρίζει τὸ Ἀλληλούϊα τῆς ὡραιότητος καὶ τῆς αἰωνιότητος.

Ἀπὸ τὰ ὄρη καταβαίνουν ποταμοὶ καὶ καταρράκται, καὶ ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα. Τὴν ὥραν τοῦ δειλινοῦ, ὅπου αἱ κατωφέρειαι τοῦ λόφου καὶ οἱ θάμνοι παίρνουν τὴν διαφάνειαν καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἀμεθύστου, μποροῦμεν νὰ ἴδωμεν τὴν σκιὰν τῆς ψυχῆς μας ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ζωῆς μας, καὶ νὰ νοιώσωμεν ἄφθιτον μεγαλεῖον εἰς τὴν ταπεινήν μας ὕπαρξιν, διὰ νὰ ὁδηγηθῶμεν πέραν ἀπὸ τὴν καθημερινήν μας ζωὴν καὶ σοφίαν. Ζητοῦμεν κἄτι τὸ περισσότερον βαθύ. Εἴμεθα ἄξιοι διὰ κἄτι ἄλλο.

Ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὰς κανδήλας τῶν λουλουδιῶν ἀνάπτει εἰς τὴν ψυχήν μας ἕνα φῶς, γλυκύ, μυστικό.

† Ο Λ. Δ.

Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

Τὰ δημοσιεύματα τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἰ. Παναγιωτίδου κάμνουν προσιτὰς εἰς τὸν λαὸν τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας τῆς Πίστεως ἡμῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὰς ἡμέρας ἡμῶν μὲ τὰς καθαρὰς πηγάς των, καὶ δεικνύουν τοὺς καθαροὺς καὶ ὑψηλοὺς νόμους τῆς ψυχῆς μας.

Τὰ βιβλία αὐτὰ δημιουργοῦν γαλήνην γύρω μας, δίδουν παραμυθίαν καὶ ἐνίσχυσιν, μᾶς ὁμιλοῦν διὰ τὸ ὑπάρχον ἐντὸς ἡμῶν ἀνέκφραστον, Εἰς τὴν γῆν ἐπάνω ὑπάρχουν τὰ βουνὰ αἰώνια, καὶ εἰς τὴν καρδίαν μας τὸ θεῖον.

Ἡ πρωΐα διηγεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἑσπέρα τὴν ἐπαναλαμβάνει. Ἡ Ἁγία Γραφὴ γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ κἄτι τὸ ἀθανάτως ὡραῖον καὶ ἁγνόν, τὸ ὁποῖον δίδει εἰς τὴν χαράν μας ἀλήθειαν καὶ εἰς τὴν λύπην μας ἁγιότητα. Τὸ δάκρυ, ἡ ταραχή, αὐτὸ εἶναι ἡ εὐγένειά μας, ἡ ἀξία μας. Ἡ ἠχὼ τοῦ Ἀπείρου εἰς ἡμᾶς. Δι' αὐτὸ μᾶς ὁμιλοῦν τὰ δημοσιεύματα αὐτά.

Οἱ ἄνθρωποι σήμερον, οἱ νέοι μας πρὸ πάντων, περνοῦν κρίσεις. Τί ὡραῖον ἔργον νὰ κατευθύνῃ κανεὶς ψυχάς! Νὰ βοηθῇ τὸν ἄλλον. Νὰ ρίπτῃ φῶς. Νὰ βοηθῇ τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἀποστολὴν τὴν ὁποίαν ἔχει, τὴν εὐθύνην. Νὰ στέκεται πλησίον του, ὅταν διατρέχῃ κινδύνους, καὶ τὸ βῆμά του δύναται νὰ ὀλισθήσῃ εἰς τὴν ἄβυσσον.

Ἐὰν ἐξυπνήσωμεν εἰς τὸν ἄλλον τὸν ψυχικόν του κόσμον, τὴν ἐσωτερικήν του ζωήν, ἐὰν ἀνάψωμεν εἰς τὴν καρδίαν του μίαν φλόγα, πρὸ πάντων εἰς τὸν νέον, ὄχι μονάχα μπορεῖ νὰ σωθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ γίνῃ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτούς, τοὺς ὀλίγους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ ἀνακαινίσουν τὸν κόσμον.

Ἡ ψυχὴ τοῦ νέου, τοῦ παιδιοῦ, κρύπτει θησαυρούς. Πρέπει νὰ τοὺς θέσῃ εἰς τὴν ἀξίαν, εἰς τὴν χρησιμοποίησιν. Πρέπει νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ. Ἡ ἡλικία ἡ μικρὰ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν ἡλικίαν τὴν μεγάλην, ἀναμένουσα κἄτι ἀπὸ αὐτήν.

Αὐτὸ τὸ κἄτι δίδουν τὰ μικρὰ Βιβλία τοῦ Καθηγητοῦ Ἰ. Παναγιωτίδου, ἰδίως τὸ τελευταῖον: «Πέραν τοῦ τάφου». Δεικνύουν τὸν ὑψηλὸν δρόμον τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τὸν δρόμον ὁ ὁποῖος ἀνοίγεται πέραν ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν οὐρανόν, μὲ γέφυραν στερεωμένην ἐπάνω εἰς τὴν θυσίαν. Αἱ πέτραι μὲ τὰς ὁποίας θὰ κτισθῇ ἡ γέφυρα αὐτὴ εἶναι πελεκημέναι μὲ τὴν καλυτέραν ψυχικὴν δύναμιν: τὴν θέλησιν.

† Ο Λ. Δ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

Προσβληθεὶς κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου ἐκ φλεβίτιδος ὀξείας καὶ ἀργότερον ἐξ ἡμιπληγίας, ἀπεβίωσε τῇ 2ᾳ τοῦ λήξαντος μηνὸς ὁ ταμίας τῶν Πατριαρχείων Γεώργιος Σαββόπουλος.

Ἡ κηδεία τοῦ ἀειμνήστου ἐγένετο τῇ ἑπομένῃ ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῶν Εἰσοδίων Σταυροδρομίου, προεξαρχόντων τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Χριστουπόλεως κ. Μελετίου καὶ Λαοδικείας κ. Δωροθέου καὶ τοῦ θεοφ. Ἐπισκόπου Λεύκης κ. Παγκρατίου. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος. Παρέστησαν ἐπίσης οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Σάρδεων, Ἡλιουπόλεως, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως καὶ Αἴνου, ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ, ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἡ λοιπὴ Πατριαρχικὴ Αὐλὴ ἐν σώματι. Ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Μελίτων, ἐν δὲ τῷ Νάρθηκι προσεφώνησε τὸν νεκρὸν ἐξ ὀνόματος τῆς Αὐλῆς ὁ ἐντιμολ. Ἄρχων Μ. Διερμηνεὺς κ. Σπ. Κωνσταντινίδης. Ὁ νεκρὸς ἐνεταφιάσθη ἐν τῷ Νεκροταφείῳ Σισλῆ, τῶν ἐπιταφίων εὐχῶν ἀναγνωσθεισῶν ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου.

Ὁ ἀείμνηστος Γεώργιος Σαββόπουλος ἀπὸ εἰκοσαπενταετίας εὑρισκόμενος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Πατριαρχείων, ἀφήνει μνήμην τιμίου καὶ ἀφωσιωμένου ὑπαλλήλου τῆς Ἐκκλησίας.

Εἴη αὐτοῦ αἰωνία ἡ μνήμη!

ΤΥΠ. ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΣΙΤΟΥΡΗ